

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени АЛЬ-ФАРАБИ

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ

***ЖАМАЛБЕКОВ
ЕСБОЛ***

АЛМАТЫ 2004

Е. Д. Я.

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
имени АЛЬ-ФАРАБИ

Научная библиотека

**ЖАМАЛБЕКОВ
ЕСБОЛ**

Биобиблиографический указатель

Алматы
"Казак университеті"
2004

Ответственный редактор:
М.Х. Сарсенбаев .

Составители:
А.Т.Темирбеков, Ж.Д.Достай, Г.С.Коурдакова

Редакторы:
Е.Д.Абулкаирова, Г.С.Коурдакова, А.Скатова

Жамалбеков Есбол: Библиографический указатель /Сост.: А.Т Темирбеков и др; Отв. ред.: М.Х. Сарсенбаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2004. – 64 с.

АЛҒЫ СӨЗ

Ұсынылып отырған көрсеткіш әл – Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті ғалымдарының биобиблиографиясы сериясың жалғасы болып табылады.

Көрсеткіш ауылшаруашылық ғылымының докторы, Қазақ халық “Экология” академиясының академигі, профессор Есбол Жамалбековке арналған.

Биобиблиографияға ғалымның өмірі мен қызметін сипаттайтын мәліметтер, оның еңбектері және ол туралы өдебиеттер енгізілген.

Жарияланған еңбектер әрбір жыл көлемінде мерзімдік тәртіппен орналасқан: әуелі қазақша, одан кейін орыс тілдерінде.

Оқырмандар пайдалануына ыңғайлы болу үшін авторлардың аты – жөні беріліп отыр.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Предлагаемый указатель трудов является продолжением серии библиографий ученых Казахского национального университета им. аль – Фараби.

Библиография посвящена доктору сельскохозяйственных наук, академику Казахской народной академии “Экология”, профессору Есболу Жамалбекову.

Указатель включает материалы, характеризующие жизнь и деятельность профессора Е.Жамалбекова, его публикации.

Работы расположены в хронологическом порядке, в пределах каждого года по алфавиту. Сначала идут работы, опубликованные на казахском языке, затем на русском языке. Для удобства пользования в конце указателя приведен именной указатель соавторов, в котором ссылки даются на порядковые номера работ.

Работы, не просмотренные *de visu*, отмечены звездочкой.

**Ауылшаруашылық ғылымының докторы, профессор
Е.Жамалбековтің өмірі, ғылыми-педагогикалық және
қоғамдық қызметтерінің негізгі кезеңдері**

1934 жылы 17 мамырда Оңтүстік Қазақстан облысының Түлкібас ауданының Кершетас аулында дүниеге келді.

1941-1945 жж. бастауыш мектепте жергілікті С.М.Киров атындағы ұжымшарда оқыды

1945-1948 жж. орталау мектепте көрші Г.М.Дмитров атындағы ұжымшарда (Жиінбай ауылы) оқыды

1948-1951 жж. Балықшы қазақша орта мектеп интернатта оқып, күміс медальмен бітірді

1951-1956 жж. С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің биология - топырақтану факультетінің топырақтану бөлімінің студенті.

1956-1958 жж. Тың және тыңайған жерлерді таңдайтын Қостанай-Петропавл экспедициясында топырақтанушы-инженер

1959-1961 жж. Қаз ССР ҒА Топырақтану институтының аспиранты.

1962-1963 жж. Қаз ССР ҒА Топырақтану институтының кіші ғылыми қызметкері.

1963-1966 жж. Қаз ССР ҒА Топырақтану институтының Маңғыстау тірек пунктінiң меңгерушісі.

1965 ж. "Мақта-Арал кеңшарының топырақ-мелиоративтік жағдайы және оны жақсарту жолдары" тақырыбына кандидаттық диссертация қорғады.

1966-1973 жж. Қаз ССР ҒА Топырақтану институтының аға ғылыми қызметкері.

1970 ж. В.И.Лениннің 100 жылдығына байланысты "Айбынды еңбегі" үшін медалімен марапатталды.

1973-1996 жж. Қаз ССР ҒА Топырақтану институтының топырақты қайта құнарландыру лабораториясының меңгерушісі және қосымша 1991 жылдан өл-Фараби атындағы ҚазМУ-дің физикалық география кафедрасының доценті, профессоры.

1984 ж. Халық шаруашылықтағы жетістіктері үшін ХШЖК қола медалімен марапатталды.

1986 ж. Көпжылдық айбынды еңбегі үшін "Еңбек ардагері" медалімен марапатталды.

1973-1994 жж. Қазақ табиғат қорғау Орталық кеңесінің мүшесі.

1971-1989 жж. аралығындағы барлық Бүкілодақтық топырақтану қоғамының (ҚСРО БТҚ) съездеріне баяндамаларымен қатысты.

1971 ж. I У ҚСРО БТҚ съезі, Алматы

1977 ж. У ҚСРО БТҚ съезі, Минск

1981ж. УI ҚСРО БТҚ съезі, Тбилиси

1985 ж. УII ҚСРО БТҚ съезі, Ташкент

1989 ж. УIII ҚСРО БТҚ съезі, Новосибирск

Баяндамалардың тақырыптары автордың еңбектерінің тізімінде келтірілген.

1974 ж. X халықаралық топырақтанушылардың конгресінің делегаты, Мәскеу қаласы.

1975 ж. XII халықаралық ботаниктер конгресінде баяндамамен қатысты (Ленинград қаласы).

1978 ж. Бүкілодақтық геоморфологтардың жиналысында баядамасымен қатысты (Қазан қаласы).

1992 ж. - 11.00.11 қоршаған ортаны қорғау және табиғатты тиімді пайдалану мамандығы бойынша «Маңғыстау түбегінің жер қорларын эколого-мелиоративтік бағалау және тиімді пайдаланумен қорғауы» деген тақырыпқа докторлық диссертация қорғады.

1994-1997 жж. Қаз ҒА Топырақтану институтында Д 53.21.01 мамандандырылған докторлық диссертациялық кеңесінің ғылыми хатшысы.

1995 ж. Қазақ халық «Экология академиясының академигі балып сайланды.

1995 ж. 11.00.11 мамандығы бойынша Қаз ССР ЖАК профессор ғылыми атағын берді.

1996 ж. әл-Фараби атындағы ҚазҰУ экономикалық және әлеуметтік география кафедрасына профессор болып тұрақты жұмысқа ауысты.

1997-1999 жж. әл-Фараби атындағы Қаз ҰУ география факультетінде К 14А.01.04 мамандандырылған кандидаттық диссертациялық кеңесінің төрағасының орынбасары.

2000-2003 жж. М.Х.Дулати атындағы Тараз мемлекеттік университетінде Д.14.03.02 мамандандырылған докторлық диссертациялық кеңесінің мүшесі.

2003 ж. ел-Фараби атындағы Қаз ҰУ және Қаз ҒА география институтымен біріктірілген мамандандырылған 25.00.24 -экономикалық әлеуметтік және саяси география, 25.00.36 - геоэкология мамандықтары бойынша ОД14А.01.37 ғылыми кеңесінің мүшесі.

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ

жизни, научно-педагогической и общественной деятельности доктора сельскохозяйственных наук, профессора Е.ЖАМАЛБЕКОВА

Родился 17 мая 1934 года в с.Кершетас Тюлькубасского района Южно-Казахстанской области.

1941-1945 г.г. Начальное образование получил в местной начальной школе колхоза им. С.М.Кирова.

1945-1948 г.г. Неполное среднее образование получил в соседнем колхозе им. Г. Дмитрова в ауле Жиынбай.

1948-1951 г.г. Учился в Балыкчинской казахской средней школе-интернате, которую окончил с серебряной медалью.

1951-1956 г.г. Студент почвенного отделения биолого-почвенного факультета Казахского государственного университета им. С.М.Кирова.

1956-1958 г.г. Инженер почвовед Кустанайско Петропавловской экспедиции по отбору целинных и залежных земель.

1959-1961 г.г. Аспирант с отрывом от производства Института почвоведения АН Каз ССР.

1962-1963 г.г. Младший научный сотрудник Института почвоведения АН Каз ССР

1963-1966 г.г. Заведующий Мангышлакским опорным пунктом Института почвоведения АН Каз ССР.

1965г. Зщитил кандидатскую диссертацию на тему: «Почвенно-мелиоративное состояние совхоза "Пахта-Арал" и пути его улучшения».

1966-1973 г.г. Старший научный сотрудник Института почвоведения АН Каз ССР

1970 г. Награжден медалью «За доблестный труд» в ознаменование 100-летия со дня рождения В.И.Ленина.

1973-1996 г.г. Заведующий лабораторией рекультивации почв Института почвоведения АН КазССР и по совместительству с 1991 года доцент, профессор кафедры физической географии КазГУ им. аль-Фараби.

1984 г. Награжден бронзовой медалью ВДНХ СССР «За успехи в народном хозяйстве».

1986 г. За многолетний добросовестный труд награжден медалью «Ветеран труда».

1992 г. Защитил диссертацию на соискание доктора сельскохозяйственных наук на тему «Эколого-мелиоративная оценка земельных ресурсов полуострова Мангышлак, их рациональное использование и охрана» по специальности 11.00.11 - охрана и рациональное использование природных ресурсов.

1973-1994 г.г. Член Центрального совета Казахского общества охраны природы.

1995 г. ВАКом Республублики Казахстан присвоено научное звание профессора по специальности 11.00.11 охрана природы и рациональное использование природных ресурсов. Начиная с 1971 года по 1989 гг. участник всех съездов Всесоюзного общества почвоведов (ВОП) СССР:

1971 г. - IV съезд ВОП СССР, г.Алматы;

1977 г. - V съезд ВОП СССР, г.Минск;

1981 г. - VI съезд ВОП СССР, г.Тбилиси;

1985 г. VII съезд ВОП СССР, г.Ташкент;

1989 г. VIII съезд ВОП СССР, г.Новосибирск.

1974 г. Делегат X Международного конгресса почвоведов, г. Москва.

1975 г. Участвовал с докладом на XII Международном ботаническом конгрессе (г. Ленинград).

1978 г. Участвовал с докладом на очередном Всесоюзном геоморфологическом совещаний (г. Казань).

1996 г. Перешел на постоянную работу профессором кафедры экономической и социальной географии КазНУ им. аль-Фараби.

1994-1997 г.г. Ученый секретарь и член специализированного совета. Д53.21.01 по присуждению ученой степени доктора наук при Институте почвоведения МН - АН РК.

1997-1999 г.г. Заместитель председателя диссертационного Совета К14А.01.04 по защите диссертаций на соискание ученой степени кандидата географических наук в КазНУ им. аль-Фараби.

2000-2003 г.г. Член диссертационного Совета Д 14.03.02 по защите диссертаций на соискание ученой степени доктора технических наук в Таразском государственном университете им. М.Х.Дулати по специальности 11.00.11- охрана природы и рациональное использование природных ресурсов.

2003 г. Член объединенного диссертационного совета ОД 14А 01.37 при Каз НУ им.аль-Фараби и институте географии АН РК на соискание ученой степени доктора географических наук по специальности 25.00.24 экономическая, социальная и политическая география и 25.00.36 - геоэкология.

**Ауылшаруашылық ғылымының докторы, Қазақ халық
"Экология" академиясының академигі, профессор Есбол
Жамалбековтің ғылыми-ұстаздық қызметі туралы
қысқаша очерк**

Есбол Жамалбеков 1934 жылдың 17 мамыр күні Оңтүстік Қазақстан облысының "жер жанаты" аталған Түлкібас ауданының Масат өзені бойындағы Кершетас ауылында шаруа отбасында өмірге келді. Бастауыш мектепті осы жергілікті С.М. Киров атындағы ұжымшарда бітіріп, жетіжылдық мектепті іргелес жатқан қазіргі Жиынбай ауылы, бұрынғы Г. Дмитров атындағы ұжымшарда бітірді. Сонан соң, 1948 жылы Балықшы елді мекенінің қазақ орта мектеп интернатына орналасып, оны 1951 жылы күміс медальмен бітірді. Сол жылы С.М. Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университеті биология-топырақтану факультетінің топырақтану бөліміне оқуға түсті. Университеттің алғашқы курсында оқытушылардың жетекшілігімен студенттік далалық практикаларда, ал 3 курстан бастап өндірістік практикаларда топырақтану мекемелерінің далалық экспедициялық зерттеулеріне

қатысып жүрді. Ал 1954 жылғы Е. Жамалбековтың практикасы мамыр айынан басталып, қараша айына дейін түгелдей Мәскеу қаласында өтті. Оған себеп болған жағдай - соғыс жылдарында жұмысы үзіліп қалған Бүкілодақтық халықшаруашылық жетістіктері көрмесінің қайтадан жабдықталып жұмыс істеуіне байланысты еді. Сол кездегі қалыптасқан тәртіп бойынша бұл көрмеде Қазақстан ауылшаруашылығының жетістіктерін Бүкілодақтық деңгейде насихаттап көрсету болатын.

Міне, осы өте жауапты жұмыстарды атқару үшін Алматыдан Қазақ мемлекеттік университетінің биология-топырақтану факультетінде, Қазақ ауылшаруашылық және мал шаруашылық институттарында, Мәскеудегі К.А. Тимирязев атындағы ауылшаруашылық академиясында оқып жүрген, барлығы 20 шақты 3-4 курс студенттері тартылған болатын. Осы топтың құрамында Е.Жамалбеков те өз қызметін абыроймен атқарды.

Есбол ағамыз осы 1954 жылы Мәскеуде Бүкілодақтық көрмеде өткізген жарты жылдық өндірістік практикасын өзінің нағыз өмірлік, әрі өндірістік тәжірибесі деп санайды. Себебі сол кездегі Кеңес Одағының астанасы, әлемнің ең бір ірі қаласы Мәскеуде болып, көптеген қала экскурсияларына қатысып, қала тарихы мен мәдениеттерінен көптеген мағлұматтар алды. Бүкіл еліміздің ауылшаруашылық жетістіктері осы көрмеде көрсетілді. Осы саладағы ірі ғалымдар көрмеге келіп өз жетістіктері мен ауылшаруашылығын әрі қарай қалай дамыту керек жолдарын талқылап, өздерінің ойларын ортаға салып, пікір алысқанының куәсі болды. Олардың ішінде аты әлемге танылған, көптеген ауылшаруашылық дақылдарының тиімді сорттарын шығарған, Бүкілодақтық ауылшаруашылық көрмесінің директоры академик Н.В. Цицынның, тың жерлерді игеруде топырақ өңдеудің жаңа жүйесін ұсынған, Қазақстанға көрші Қорған облысының Шадринск елді мекенінен шыққан агроном, Бүкілодақтық ауылшаруашылық академиясының құрметті академигі Т.С. Мальцевтің, көрмедегі Қазақ ССР-і павильонының директоры, ірі ғалым, сол кездегі КСРО-ның Мемлекеттік сыйлығының лауреаты Ғ Жандеркиннің, тағы басқалардың лекцияларын, әңгімелерін тыңдап, өз білімін жетілдіре түсті. Бұған қоса Қазақстаннан барған ауылшаруашылық озаттары, оның ішінде

аттары әлемге танылған Социалистік Еңбек Ерлері: қызылордалық күрішші Ы. Жақаев, жамбылдық шопан Ж. Қуанышбаевтармен араласып сұқбаттасуын, өз өмірінде болған үлкен тәрбиелік мектеп екенін Есбол ағамыз, зор мақтанышпен еске алады. Осы қарқынмен Е. Жамалбеков 1956 жылдың жазында университеттің биология-топырақтану факультетін топырақтану мамандағы бойынша өте жақсы бітіріп шықты. Олай дейтініміз сол жылғы Мемлекеттік емтихан комиссиясы Е. Жамалбековті аспирантураға алынсын деген шешім шығаруынан байқауға болады. Дегенмен, сол кездегі Қазақстанда, кең көлемде тың жерлерді игеруге байланысты топырақтанушыларға деген сұраныстың аса қажеттілігінен Е. Жамалбеков тың игеруге аттанады. Орталығы Петропавлде орналасқан Қостанай-Петропавл тың және тыңайған жерлерді таңдау экспедициясында, 1956 жылдың жазынан бастап 1958 жылдың аяғына дейін, яғни 2,5 жыл ішінде Е. Жамалбеков Көкшетау, Қостанай және Солтүстік Қазақстан облыстарында ірі, жаңа ұйымдастырылған 12 астық кеңшарларының топырақ жамылғысын зерттеп, топырақ карталарын жасады. Бұл еңбектері үшін Е. Жамалбеков 1957 жылдың 14 қаңтарында Солтүстік Қазақстан облысының комсомол комитетінің Құрметті грамотасымен және сол жылғы маусымның 26 күні ауылшаруашылық көрмесінің қатысушысы ретінде көрменің медалімен марапатталды (Мәскеу, 517 бұйрық, 26 маусым 1957 жыл).

Е. Жамалбеков 1958 жылдың аяғынан бастап 1990 жылдардың басына дейін Қазақ Ғылым Академиясының Топырақтану ғылыми-зерттеу институтында еңбек етті. Осы институтта 1958 жылдың 18 желтоқсанында Е. Жамалбеков конкурстан өтіп аспирантураға қабылданды. Ғылыми жетекшісі болып осы саладағы Одаққа белгілі ғалым, мелиоративтік топырақтану ғылымдарының Одақтағы негізін қалаушылардың бірі академик Б.Б. Плыновтың тікелей шәкірті, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, Қазақ Ғылым Академиясының академигі, профессор В.М. Боровский тағайындалды.

Кандидаттық диссертация тақырыбы сол кезде Топырақтану институты атына түскен өндірістік тапсырыс болып 1924 жылы Оңтүстік Қазақстан облысындағы шөлді далада ұйымдастырылған "Мақтаарал" кеңшарының топырақ-

мелиоративтік жағдайын терең зерттеп, оны екінші сорланудан (түзданудан) құтқару жолдарын қарастыруға арналған болатын. Алғашқы рет жетекшісімен, одан кейінгі 2-3 жылдар бойы өзі институттың топырақ лабораториясы қызметкерлерімен барып, кеңшар аумағын зерттеп, тәжірибе жұмыстарын жүргізіп, кеңшар жерлерінің топырақ-мелиоративтік жағдайларын жақсарту туралы біршама негізделген материалдар жинады. Дегенмен кандидаттық диссертацияны дер кезінде қорғау бірер жылға кейін қалдырылды. Себебі, сол кезде Топырақ институтына түскен жаңа өндірістік жедел тапсырысқа байланысты Е. Жамалбеков алдымен кіші ғылыми қызметкер, ал 1963 жылдан бастап Қазақ Ғылым Академиясының Топырақтану институтының Маңғыстау тірек пунктiнiң меңгерушiсi ретiнде, басқа бағдарламаны орындауға тапсырма алған едi. Сондықтан, тек 1965 жылдың басында ғана Е. Жамалбеков Қазақ Ғылым Академиясының Топырақтану, Ботаника және Микробиология институттарының бiрiктiрiлген ғылыми кеңесiнде "Оңтүстiк Қазақстан облысының "Мақтаарал" кеңшарының топырақ-мелиоративтік жағдайлары және оны жақсарту жолдары" деген тақырыпта ауылшаруашылық ғылымдарының кандидаты дәрежесiн алуға дайындалған диссертациялық жұмысын зор табыспен қорғады. Содан кейiнгi жылдары, 1966 жылдан бастап 1973 жылға дейiн Е. Жамалбеков Топырақтану институтында аға ғылыми қызметкерлiк жұмыс атқарды. Ғылыми жұмыстың басты нысанасы болып 1963 жылдан шаруашылық тұрғыдан игерiле басталған, бұрын өте аз зерттелген Маңғыстау түбегiнiң топырақ-мелиоративтік жағдайлары және осы аймақтың халқына қажеттi, көлiкпен алыстан тасымалдап алып келуге шыдамайтын азық-түлiкпен (көкөнiс, сүт,жұмыртқа т.б.) қамтамасыз ету және елдiң мекен-жайларын көгалдандыру мәселелерi қарастырылды.

Е. Жамалбеков 1973 жылы Топырақтану институтында жаңа ұйымдастырылған "Бұзылған жерлердi қайта құнарландыру (рекультивациялау)" лабораториясының меңгерушiсi болып тағайындалды. Бұл лаборатория Е. Жамалбековтiң бұрыннан басқарып жүрген Маңғыстау топырақ-мелиоративтік экспедициясы негiзiнде ұйымдастырылған болатын. Сондықтан, зерттеу жұмыстары ары қарай өз жалғасын тауып түбектiң елдi мекен - жайларын, әсiресе Ақтау қаласын көгалдандыру барысында жергiлiктi жердiң топырағы өте жұқа қабатты болып

келетіні анықталып, сармат әктастарымен төселінген бұл аймақтарды көгалдандыру топырақты құнарландыру жұмыстарымен тікелей байланысты екендігі дәлелденді. Осыған байланысты елдің мекен-жайларын көгалдандыру үшін негізінен көпжылдық ағаш пен бұталар отырғызылуы керек екені анықталды. Ал олардың тамырлары жергілікті аса жұқа қабатты, таспен төселінген топырақтарда өсе алмайтыны белгілі. Сондықтан, бұл жерлерді көгалдандыру үшін жұқа қабатты топырақтардың бетіне, майда ұнтақталған топырақтар төгіп, немесе жер бетіне жақын жатқан сармат әктастарында қолдан шұңқырлар жасап, траншеялар қазып әктастарды бұл жерлерден алып кетіп, олардың орнына майда ұнтақталған топырақтар төгіп, көптеген күрделі инженерлік жұмыстар жүргізілуі қажет екендігін Есбол ағамыз ғылыми тұрғыдан дәлелдеп іс жүзінде іске асырды.

Бүкіл әлемде кейбір елдердің экономикасының дамуы жер қойнауындағы қазба байлықтарды көп пайдаланумен байланысты. Бұл үрдіс Қазақстан еліне де тән. Оның үстіне Қазақстанның жер қыртысында бүкіл Менделеев жүйесіндегі химиялық элементтер байлығы түгел кездеседі деуге болады. Міне осы байлықтарды барлап, қазып алу кездерінде көптеген жерлеріміз бұзылып, табиғи құнарлылығы жойылып кететіні белгілі. Қазіргі халықтың үдемелеп өсуі мен топырақ құнарлылығының азаюы ғаламдық мәселе. Біздің елде де бұзылған жерлерімізді сол күйінде қалдырмау жөнінде құжаттар қабылданған. Бұл мәселе, табиғат қорғау заңдарында, оның ішінде Қазақстанның соңғы қабылданған Жер кодексінде шешімін табуға Есбол Жамалбеков өз үлесін қосқан ғалымдардың бірі.

Топырақтану институтында бұл саладан жаңа лабораторияның ашылуына байланысты осы саладағы ғылыми-зерттеу жұмыстары жоғарғыда айталған Маңғыстау өңірінен басқа Алматы, Оңтүстік, Шығыс, Батыс Қазақстан облыстарында да жалғастырылды.

Маңғыстау түбегінде жүргізілген көпжылдық ғылыми-зерттеу жұмыстарының негізгі нәтижелері 1974 жылы "Почвы полуострова Мангышлак" және 1976 жылы "Проблемы мелиорации почв, озеленения и сельскохозяйственного освоения Мангышлака" атты монография мен ғылыми жинақ академик В.М.Боровский, Е.Жамалбеков т.б. авторлығымен "Ғылым" баспасынан жарық көрді. Одан кейінгі бұзылған жерлерді қайта

құнарландыру жайындағы жүргізілген ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелері де арнайы нұсқау кітапшаларында 1980 жылдары жарияланды.

Е. Жамалбеков Қазақстанда академиялық ғылымның қалыптасуы мен өркендеуіне белсене қатысқаны үшін Академия Президентінің Құрмет Грамотасымен 2 рет, Еңбекшілер арасында білім мен ғылымды насихаттауға белсене қатысқаны үшін Қазақ ССР Білім қоғамының Алғыс грамотасымен, Қазақ табиғат қорғау орталық кеңесінің Табиғатты қорғауға енгізген көпжылдық жемісті еңбегі үшін Қазақ табиғат қорғау қоғамының Құрмет грамотасымен, 1970 жылы Айбынды еңбегі үшін медальмен, 1984 жылы жемісті еңбегі үшін ҚСРО-ның халықшаруашылық жетістіктер көрмесінің қола медалімен, ал 1986 жылы көпжылдық адал еңбегі үшін "Еңбек ардагері" медалімен марапатталды.

Е. Жамалбеков ғылыми салада істеген көпжылдық тынымсыз еңбектерінің нәтижесінде топырақ мелиорациясы, топырақты қайта құнарландыру және табиғатты қорғау салаларынан жоғарғы кәсіби ғалым дәрежесіне жетті. Ол көптеген республикалық, бүкілодақтық, тіпті халықаралық ғылыми жиындарға баяндамалармен қатысты. Е. Жамалбеков Маңғыстау өңіріндегі көпжылдық ғылыми-зерттеу нәтижелерін 1992 жылы "Маңғыстау түбегінің жер ресурстарын экологиялық-мелиоративтік бағалау, тиімді пайдалану және қорғау" тақырыбына ауылшаруашылық ғылымының докторы дәрежесін алуға дайындалған диссертациясын жемісті қорғады. Ал 1995 жылы Е.Жамалбековке Қазақстан Жоғарғы Аттестациялық Комиссиясының шешімімен "табиғатты қорғау және оның ресурстарын тиімді пайдалану" мамандығы бойынша (бұрынғы шифрі 11.00.11, қазір 25.00.36) профессор ғылыми атағы берілді. Сол жылдың аяғында Е.Жамалбеков Қазақ Халық "Экология" Академиясының академигі болып сайланды.

География факультетінде Е. Жамалбеков 1991 жылдан бастап академиядағы ғылыми жұмысты ұстаздық жұмыспен жалғастырып, факультеттің география мамандығы бойынша қазақ бөлімінің ашылуына байланысты шақырылуымен сабақ бере бастады. Алғашқы жылдары физикалық география кафедрасында доцент, ал 1996 жылдан бастап, факультеттің экономикалық және әлеуметтік география кафедрасында профессорлық қызметін

атқарып келеді. Кезінде өзі бітірген оқу ордасында ұстаздық ете бастаған жылдардан бастап Е. Жамалбеков студенттерге екі тілде бірдей сабақ беріп, қазақ тілінің нағыз мемлекеттік, ғылым және білім тіліне айналуына көп үлес қосып келеді.

Е. Жамалбеков факультетке келгелі "Жалпы топырақтану және топырақ географиясы", "Биогеография және экология негіздері", "Ауылшаруашылық географиясы", "Жер кадастры", "Жер ресурстарын экологиялық-экономикалық тұрғыдан бағалау", "Экономикалық және әлеуметтік географияда табиғатты пайдалану проблемалары" сияқты пәндерден негізінен қазақ, орыс тілінде студенттер мен магистранттарға дәріс оқиды. Осы жылдар ішінде "Топырақтану және топырақ географиясы мен экологиясы", оқу құралы "Қазақ университеті" баспасынан екі рет (1997,2000) басылып шықты. Осы оқулықтың соңғы нұсқасы электрондық жүйеге енді. "Жер кадастры" оқу құралы осы баспадан 2001 жылы басылып шықты, ал орыс тілінде бұл оқу құралы 2003 жылы шықты. Жыл сайынғы университетте өтетін оқу-әдістемелік конференцияларда Е.Жамалбековтің негізгі тақырыбы - қазақ тілін білім, ғылым тіліне айналдыру, қазақ бөліміндегі оқырмандарды ана тілінде шыққан оқулықтармен, оқу құралдарымен қамтамасыз ету жайында.

Е. Жамалбеков әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті мен Қазақ Ғылым Академиясының География институты жанындағы біріккен ОД 14А.01.37 -география ғылымдарының докторлық дәрежесін қорғау диссертациялық кеңесінің мүшесі. (25.00.36- геоэкология мамандығы бойынша). Е. Жамалбековтің жетекшілігімен екі аспирант ауылшаруашылық ғылымдарының кандидаты дәрежесін алып, тағы екеуі дайындалу үстінде. Соңғы жылдары жыл сайын 3-4 магистрлік диссертацияларға ғылыми жетекшілік етіп жүр. Олардың бәрі жоғары дәрежеде орындалып, өте жақсы деген бағамен бағалануда.

Е. Жамалбеков жеке өзі және басқа авторлармен қосылып 300 ғылыми еңбектер жариялаған, оның ішінде 10 монография, 6 оқу құралдары, 8 кітапшалар, басқалары ғылыми мақалалар. Олардың барлығына мынадай аз көлемді очеркте сипаттама беру мүмкін емес. Бұл еңбектер тізімі "Қазақ университеті" жаңа шығарған биобиблиографиялық анықтамада толық көрсетілген.

Есбол ағамыздың 70-жылдық мерейтойы бүкіл еліміз болып тойлап жатқан тың игерудің 50-жылдығымен және Қазақ ұлттық университетінің 70-жылдығын тойлаумен қатар келіп отыр. Біздің айтарымыз тойыңыз тойға ұласып, егемен еліміздің тың мәселесін ел игілігіне арнап шеше беруіңізге тілектеспіз.

А.Т. Темірбеков, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің профессоры экономикалық және әлеуметтік география кафедрасының меңгерушісі, география ғылымдарының кандидаты.

Ж.Д. Достайұлы, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті геоэкология және табиғи орта мониторингі кафедрасының меңгерушісі, профессор, география ғылымдарының докторы.

КРАТКИЙ ОЧЕРК
научно-педагогической деятельности
доктора сельскохозяйственных наук,
академика Казахской народной академии «Экология»
профессора Е. ЖАМАЛБЕКОВА

В мае 2004 года исполняется 70 лет со дня рождения, 50 лет научно-педагогической и общественной деятельности видного почвовед-а, казахского эколога, доктора сельскохозяйственных наук, профессора, академика Казахской народной академии "Экология" Есбола Усимбековича Жамалбекова.

Е.У. Жамалбеков родился 17 мая 1934 года, в ауле Кершетас Тюлькубасского района Южно-Казахстанской области в рядовой казахской семье шаруа. Здесь он пошел в 1-класс начальной казахской школы, а в 1951 году он закончил среднюю школу-интернат в с. Балыкшы с серебряной медалью. В том же году талантливый юноша поступает в Казахский государственной университет им. С.М. Кирова на специальность "почвоведение" биолого-почвенного факультета. За отличную учебу и активную общественную работу в университете в 1954 году его в числе лучших студентов сельскохозяйственных вузов Казахстана и СССР направляют на прохождение производственной практики на Всесоюзную сельскохозяйственную выставку (ВСХВ) в Москву. На ВСХВ эти студенты выполняли ответственные задания государственного значения: встречали делегатов союзных республик, проводили с ними экскурсии по павильонам выставки, выполняли обязанности переводчиков и т.д. Эта практика стала для Е. Жамалбекова настоящей жизненной и производственной школой в его становлении как специалиста - почвовед-а. Здесь он встречался со знаменитыми на весь СССР учеными, передовиками производства и практиками, такими, как академик Н.В. Цицын (директор ВСХВ), Г. Жандеркин (директор Казахстанского павильона ВСХВ), Г.С. Мальцев (почетный академик ВАСХНИЛ), И. Жахаев (рисовод, Дважды Герой Социалистического Труда), Ж. Куанышбаев (овцевод, Дважды Герой Социалистического Труда) и др.

Е. Жамалбеков в 1956 году с отличием окончивает биолого-почвенный факультет КазГУ им. С.М. Кирова по специальности "Почвоведение" и едет работать на целину в г. Петропавловск, хотя ГЭК рекомендовала его в аспирантуру. Здесь он работает инжене-

ром-почвоведом Костанайско-Петропавловской экспедиции, где участвовал в обследовании почв на территории Кокшетауской, Костанайской и Северо-Казахстанской областей. По результатам этих исследования он составил почвенные карты 12 крупных зерновых совхозов. За успешные работы 14 января 1957 г. награжден Почетной грамотой обкома комсомола Северо-Казахстанской области, а 26.06.1957 г. – медалью ВСХВ (г. Москва).

В декабре 1958 г. Есбол Жамалбеков поступает в очную аспирантуру Института почвоведения Академии Наук Казахской ССР в г. Алматы и в 1965 году защищает кандидатскую диссертацию по специальности "Почвоведение" Тема его кандидатской диссертации

"Почвенно-мелиоративные условия совхоза "Махтаарал" Южно-Казахстанской области и пути их улучшения", а научным руководителем был выдающийся ученый почвовед академик АН КазССР, профессор В.М. Боровский.

В 1992 г. Е.У. Жамалбеков защищает докторскую диссертацию на тему "Эколого-мелиоративная оценка земельных ресурсов полуострова Мангышлак, их рациональное использование и охрана"

Профессор Е. Жамалбеков всегда ставил государственные интересы выше личных выгод. Примеров этому из его жизненного пути предостаточно. В начале научной деятельности из за производственной необходимости почти готовую к защите кандидатскую диссертацию он откладывает до лучших времен. Руководство института молодого талантливого ученого переводит на должность младшего научного сотрудника, а затем назначает заведующим Мангыстауским опорным пунктом Института почвоведения АН КазССР, где он руководит исследованиями почвенно мелиоративных условий полуострова Мангышлак и продолжает трудиться над подготовкой к защите кандидатской диссертации. В 1966 года его избирают старшим научным сотрудником, и он становится начальником Мангышлакской экспедиции. Экспедиционные исследования были посвящены изучению почвенно-мелиоративных условий полуострова Мангышлак и путям их освоения с целью озеленения территорий и обеспечения населения овощами и другими сельскохозяйственными продуктами.

В 1973 году на базе руководимой Е. Жамалбековым Мангышлакской экспедиции Института почвоведения организовывается лаборатория "Рекультивация почв", а его избирают заведующим этой лабораторией. Усилиями сотрудников этой лаборатории, направляемыми умелыми действиями научного руководителя исследований, были разработаны методы рекультивации скудных почв полуострова Мангышлак. Известно, что деревья и кустарники не могли произрастать на здешних маломощных почвах с близко лежащими подстилающими плотными породами. С помощью разработанных методов рекультивации почв были озеленены территории населенных пунктов полуострова, в том числе г. Актау. Особенно весомы результаты научных исследований Е.У. Жамалбекова в восстановлении плодородия и использования нарушенных земель при добыче полезных ископаемых, которых на территории Республики Казахстан насчитываются миллионы гектаров. Организация лаборатории "Рекультивации почв" и начатые научные исследования под научным руководством Е.У. Жамалбекова дали практически новое направление в области мелиорации почв полуострова Мангышлак.

Результаты многолетних научно-исследовательских работ совместно с его учителем-академиком В.М. Боровским были освещены в монографии "Почвы полуострова Мангышлак" (1974), в сборнике "Проблемы мелиорации почв, озеленения и сельскохозяйственного освоения Мангышлака" (1976) и в научных рекомендациях.

В 1991 году Е.У. Жамалбеков был приглашен на педагогическую работу на географический факультет КазНУ им. аль-Фараби, где он совмещал должности сначала доцента, а с 1996 года профессора кафедры экономической и социальной географии.

В 1995 году Е.У. Жамалбекову ВАКом Республики Казахстан присвоено ученое звание профессора по специальности 25.00.36 (11.00.11)-геоэкология (охрана природы и рациональное природопользование) и его избирают академиком Народной Академии "Экология".

В 1996 году он избирается профессором кафедры экономической и социальной географии географического факультета КазНУ им. аль-Фараби. Здесь он активно включился в подготовку кадров для народного хозяйства РК. Он вносит большой вклад в подготовку

бакалавров и магистрантов. Читает лекции, ведет семинарские занятия на высоком научно-методическом уровне.

Профессор Е. Жамалбеков читает лекции как на казахском, так и на русском языках. Ведет бакалаврские и магистерские курсы "Общее почвоведение и география почв", "Биогеография с основами экологии", "Сельскохозяйственная география", "Земельный кадастр", "Эколого-экономическая оценка земельных ресурсов", "Проблемы природопользования в экономической и социальной географии" и другие. Активно занимается над созданием новых поколений учебно-методической литературы для студентов университетов. Им написано и выдержали 2 издания учебные пособия "Жалпы топырақтану, топырақ географиясы"(1997, 2000 гг.), "Жер кадастры" (2001), "Земельный кадастр" (2003). Значительны его заслуги в подготовке научных кадров. Под его руководством защищены 2 кандидатские диссертации и 2 подготовлены к защите, руководит он и магистерскими диссертациями. Он является членом объединенного диссертационного совета по защите докторских диссертации по специальностям 25.00.24 и 25.00.36 при КазНУ им. аль-Фараби и Института географии МОН РК.

Е.У. Жамалбеков лично и в соавторстве написал и опубликовал 300 научных работ, в том числе 10 монографий, 6 учебных пособий.

В настоящее время профессор Е.У. Жамалбеков читает лекции по эколого-географическим проблемам почвоведения в КазНУ им.аль-Фараби. Он полон творческих сил и энергии, у него много планов и новых идей. Желаем ему крепкого здоровья, воплощения идей, творческого успеха и научного долголетия.

Ж.Д. Достай, заведующий кафедрой геоэкологии и мониторинга природной среды Казахского национального университета им. аль – Фараби доктор географических наук, профессор

А.Т.Темирбеков, профессор Казахского национального университета им. аль – Фараби, заведующий кафедрой экономической и социальной географии кандидат географических наук

**ПРОФЕССОР Е.ЖАМАЛБЕКОВТІҢ ӨМІРІ МЕН ЕҢБЕКТЕРІ ТУРАЛЫ
ӘДЕБИЕТТЕР**

**ЛИТЕРАТУРА О ЖИЗНИ И ТРУДАХ ПРОФЕССОРА
Е. ЖАМАЛБЕКОВА**

1.Алатау мен Қаратау қауышкен жер /Құраст.: М.Байғұт, Ө.Шадырман. - Алматы, 2002. – 20, 64 б.

2. Аупбаев Ж., Ибрагимов С. Өмір-ағыс //Лениншіл жас. – 1988. – 15 – 16 апр.

3. Бекболатов С. [Пікір] //Маңғыстау. – 1990. – 7 март. – Кітапқа сын: Жамалбеков Е. Қазыналы түбек. – Алматы: Қайнар, 1980. – 128 б.

4.Биғалиев А. және т.б. Қазақстан топырағы және оның экологиясы/А.Биғалиев, Е.Жамалбеков, Р.Білдебаева. - Алматы, 1995. – 35 – 36 б.

5.Е.Жамалбековтің 60 жылдық мерейтойына байланысты құттықтау мәтіні суретімен берілген //Алматы ақшамы. – 1994. – 25 мамыр.

6.Жамалбеков Есбол //Оңтүстік Қазақстан: шығармашыл зиялылар/Құраст.: К. Еркобекөв, Д.Мыңбаев; Ред. Б.Сапарбаев. Алматы, 2001. – 64 б.

7.Темірбеков А., Көшкімбаев Қ. Ана тіліміздегі жаңа оқу құралы//Қазақ университеті. 1997. 8 қараша. – Кітапқа сын: Жамалбеков Е., Білдебаева Р. Жалпы топырақтану және топырақ географиясы. – Алматы: Қазақ ун –ті,1997 – 195 б.

8.Фаизов К., Б.Шымшықов Б. Топырақтану пәніне арналған тұңғыш кітап // Егемен Қазақстан. – 1995. – 12 қазан. – Кітапқа сын: Биғалиев А. және т.б. Қазақстан топырағы және оның экологиясы /А.Биғалиев, Е.Жамалбеков, Р.Білдебаева. Алматы: Санат, 1995. – 128 б.

9.Жамалбеков Есбол Усимбекович //Вилесов Е.Н., Науменко А.А. Гелография XX века на казахстанской орбите: Научно – биографический справочник. – Алматы, 1998. – С.61

10.Жамалбеков Есбол Усимбекович //Кто есть кто в казахстанской науке. – Алматы, 1999. – С.438.

11.Институт почвоведения /Под ред. У.У. Успанова. – Алма – Ата, 1980. – С.99 – 103.

12.Кафедра экономической и социальной географии //Отчет о научно – педагогической деятельности КазГНУ им. аль – Фараби. – Алматы, 2000. – С.207, 209 211

13. Лобова Е.В., Хабаров А.В. [Рецензия] //Почвоведение. – 1975. №9. – С.158 – 159. – Рец. на кн.: Почвы полуострова Мангышлак /В.М.Боровский, Е. Жамалбеков и др.- Алма – Ата: Наука, 1974. 272 с.

14. По проектам алмаатинцев //Веч. Алма – Ата. – 1973. – 27 апр.

15. Эсенов П. Е.Жамалбеков: к 70 – летию со дня рождения и 45 – летию научно – педагогической деятельности //Пробл. освоения пустынь. – 2004. - №2. – С.58

ЕҢБЕКТЕРІНІҢ ХРОНОЛОГИЯЛЫҚ КӨРСЕТКІШІ
ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ ТРУДОВ

1959

1. Еленбей жүрген мәселе //Соц. Қазақстан. – 1959. – 18 авг.

1960

2. Қазақстан оқымыстыларының ағасы //Лениншіл жас. – 1960. – 28 апр.

1961

3. Жер суару – мол өнімнің кепілі //Қазақстанның ауыл шаруашылығы. – 1961. - №10. – 76-78 б.

4. Жер тоза ма?//Ленин туы. – 1961. – 8 февр.

5. Топырақ тоза ма? //Білім және еңбек. – 1961. №9. – 9 б.

6. Суармалы жерлерде топырақ бетін жаппай тегістеудің мелиоративтік маңызы //Қазақстанның ауыл шаруашылығы. – 1961. – №1. – 41-43 б.

7. Сулы жер- нулы жер, қазыналы өңір //Оңтүстік Қазақстан. – 1961. – 15 авг.

1962

8. Аңыздыққа жүгері ек! //Лениншіл жас. – 1962. – 2 авг.

9. Бұл да өзекті мәселе //Соц. Қазақстан. – 1962. – 24 окт.

10. Жер тыңаймаса жемісі аз //Лениншіл жас. – 1962. – 9 дек.

11. Үшінші тыңды игеруге аттаныс //Лениншіл жас. – 1962. – 22 февр.

12. Перераспределение легкорастворимых солей при капитальной планировке орошаемых земель //Изв. АН КазССР Сер. ботани-

ки и почвоведения. – 1962. – Вып.2(14). – С.73-88 /Соавт.: Г.А. Егоричев

13. Процессы вторичного засоления и рассоление в почвах совхоза «Пахта-Арал» в связи с их орошением //Вестн. с.-х. науки. – 1962. - №12. – С.23-29

1963

14. Суармалы жерлердің болашағы //Соц. Қазақстан. – 1963. – 7 авг.

1965

15. Маңқыстауда овощ пен жеміс өсіру мүмкіндіктері //Коммунистік еңбек. – 1965. – 24 июля

16. Современное мелиоративное состояние почв совхоза «Пахта-Арал»: Автореф. дис. ... канд. с.-х. наук. – Алма-Ата: Наука, 1965. – 24 с.

1966

17. Барымызды ұқсата алдық па? //Соц. Қазақстан. – 1966. – 7 июля

18. Топырақтану деген ғылым бар //Қазақстан пионері. – 1966. – 12 окт.

19. Сложность поливного земледелия на полуострове Мангышлак //Нар. хоз-во Казахстана. – 1966. - №10. – С.82-85 /Соавт.: В.М.Боровский

1967

20. Түнде суару- ну //Соц. Қазақстан. - 1967. - 11 авг.

21. Почвы приморской равнины Мангышлака в районе г.Шевченко //Вестн. с.-х. науки. – 1967. №1. – С.16-39 /Соавт.: В.М. Боровский

1968

22. Жер құнары //Соц. Қазақстан. – 1968. – 7 авг.

23. Өмір өзегі //Соц. Қазақстан. – 1968. – 23 марта

24. Возможности развития оазисного пригородного земледелия на полуострове Мангышлак //Материалы Первой научной конф. молодых ученых Академии наук Казахской ССР – Алма –Ата, 1968. – С.417-418 /Соавт.: А.Х.Файзуллина, А.М.Молдабеков

1969

25. Байлық бұлағы //Қазақстан коммунисті. – 1969. №1. – 45-48 б.

26. Ғылым докторы //Қазақстан әйелдері. – 1969. - №7. – 9 б.

27. Топырақтың да жаны бар //Білім және еңбек. – 1969. - №5. – 13 б.

28. Тіршілік тірегі. – Алматы: Қазақстан, 1969. – 60 б.

29. Об освоении почв Мангышлака //Сельск. хоз-во Казахстана. – 1969. - №1. – С.50-51 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

30. Почвы и природные условия полуострова Мангышлак. Гигиенические проблемы полуострова Мангышлак //Тр. Ин-та краевой патологии. – Алматы, 1969. – Т.18, ч.1. – С.58-114 /Соавт.: В.М. Боровский

31. Почвы полуострова Мангышлак как объект мелиорации //Вестн. АН КазССР. – 1969. - №3. – С.3-10 /Соавт.: В.М.Боровский

32. Проблемы регулирования водно – солевого режима почв при возделывании сельскохозяйственных культур и озеленении на полуострове Мангышлак //Тез. Всесоюз. совещания по солеустойчивости растений. – Ташкент, 1969. – С.137-138 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

33.Провинциальные особенности почв полуострова Мангышлак //Изв. АН КазССР Сер. биол.- 1969. – Вып.2. – С.9-12

1970

34. Жер шары қанша адам асырай алады?//Білім және еңбек. – 1970. - №9. – 23 б.

35.Суармалы топырақ және оны мелиорациялау. – Алматы: Қайнар, 1970. – 76 б.

36.Водно – солевой режим почв и пути его регулирования на полуострове Мангышлак //Пробл. мелиорации земель Средней Азии и Казахстана. – Алматы, 1970. – С.125-133 /Соавт.: А.Г Усачев

37.Проблемы освоения почв полуострова Мангышлак //Тезисы докладов IV Всесоюзн. съезда почвоведов. – Алматы, 1970. – Кн.1. – С.227-228

1971

38.Жер – адамзат анасы //Қазақ әдебиеті. – 1971. – 24 нояб.

39.Қазыналы түбек байлығы //Соц. Қазақстан. – 1971. – 22 янв.

40.Суармалы жер - өнім көзі //Қазақстан коммунисті. – 1971. - №10. – 58-62 б.

41.Почвенно – мелиоративные условия и проблемы озеленения городов полуострова Мангышлак //Вестн. с.-х. науки. – 1971. – С.97-101

1972

42.Жер – қоғам дәулеті, халық байлығы //Қазақстан коммунисті. – 1972. №8. – 66-70 б.

43. Особенности почв полуострова Мангышлак и пути их сельскохозяйственного освоения //Пробл. освоения пустынь. – Ашхабад, 1972. – №3. – С.24-30

44. Почвы лесопитомника полуострова Мангышлак и вопросы их мелиорации //Изв. АН КазССР. Сер. биол.- 1972. №2. – С.1-5 /Соавт.: Ж.У. Аханов, Э.А.Соколенко

45. Почвы полуострова Мангышлак и Западного Устюрта как объект мелиорации //Тез. Всесоюз. мелиоративного совещания. Харьков, 23-26 окт. – М., 1972. – С.64-65 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

1973

46. Бар байлығымызды бағалай білейік //Соц. Қазақстан. – 1973. – 22 авг.

47. Түлеген түбек. – Алматы, 1973. – 84 б.

48. Новые данные о почвах полуострова Мангышлак //Тез. докл. науч. конф. почвенно – агрохим. фак - та КазСХИ. – Алма-Ата, 1973. – С.23-25 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

49. Почвы полуострова Мангышлак и Западного Устюрта как объект мелиорации //Пробл. генезиса и мелиорации орошаемых почв. – М., 1973. – Ч.4. – С. 124-131 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

50. Почвы полуострова Мангышлак и пути их сельскохозяйственного освоения //Почвоведение в Казахстане. – Алма-Ата, 1973. – С.110-112 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

51. Почвы полуострова Мангышлак, пути их использования для озеленения и земледелия //Пробл. почвоведения и мелиорации Северного Прикаспия /Редкол.: В.М.Боровский (отв. ред.) и др.- Алма –Ата, 1973. – С.170-179 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

52. Проблемы регулирования водно-сливного режима почв при возделывании сельскохозяйственных культур и озеленения на

полуострове Мангышлак //Вопр. солеустойчивости растений. -- Ташкент, 1973. – С.428-432 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

1974

53.Жерді мелиорациялау мол өнім кепілі //Қазақстан ауыл шаруашылығы. – 1974. - №2. – С.16-17 /В.М.Боровский, Ж.У.Ахановпен бірге

54.Жердің халықты асырау мүмкіндігі //Коммунистік жол. 1974. – 20 июля

55.Маңқыстаудың шипалы сулары //Коммунистік жол. – 1974. – 18 апр.

56.Түбек қойнауы тұнған байлық //Лениншіл жас. – 1974. – 4 сент.

57.В союзе науки с практикой //Огни Мангышлака. – 1974. – 17 мая

58.Заслуженная награда //Вестник АН КазССР – 1974. №4. – С.20-21

59.Охрана природы и рекультивация земель //Огни Мангышлака. – 1974. – 15 июля

60.Почвы полуострова Мангышлак. – Алма –Ата: Наука, 1974. – 224 с. /Соавт.: В.М.Боровский

61.Расширять орошаемое поле //Сельск. хоз-во Казахстана. – 1974. - №6. – С.12-13

1975

62.Байлығымызды бағалай білейік //Коммунистік жол. – 1975. – 10 авг.

63. Қазақстан топырақтарын тиімді пайдалану, мелиорациялау және химизациялау мәселелері. – Алматы.: Общество “Знание”, 1975. – 24 б.

64. Суландырудың бір резерві //Қазақстан коммунисі. – 1975. - №7. – 62-63 б. /О.Бименовпен бірге

65. Об изменении орошаемых почв и проблемах ирригации в Кызыл- Ординской области //Вестн. с.-х. науки Казахстана. – 1975. №5. – С.86-88 /Соавт.: В.М.Боровский

66. Особенности круговорота зольных элементов и азота на полуострове Мангышлак //Тез. докл. XII Междунар. ботанического конгресса. – Л., 1975. – С.202 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

67. Пути улучшения почвенных условий озеленяемых участков г.Шевченко //Пробл. освоения пустынь. – Ашхабад, 1975. №5. – С.81-83 /Соавт.: Т.П.Туркова

68. Разработка основ теории мелиорации //Успехи почвоведения в Казахстане: К Десятому междунар. конгрессу почвоведов. – Алма-Ата, 1975. – С.114-133 /Соавт.: В.М.Боровский, Ж.У.Аханов, Т.Н.Войнова, А.И.Волков, М.Ш.Ишанкулова, К.Д. Каражанов, В.А.Корниенко, М.А.Орлова, Л.И.Пачикина, Ю.П.Попов, Б.М.Ропот

1976

69. Өткелдер //Соц. Қазақстан. – 1976. – 10 авг.

70. Бесценный дар //Казахст. правда. – 1976. – 14 мая

71. Микроэлементы в почвах полуострова Мангышлак // Вестн. АН КазССР 1976. №11. – С.36-41 /Соавт.: П.Г.Грабаров, Б.Я.Квитко, Е.А.Солодникова, А.Х.Файзуллина

72. Научно-практическая конференция “Проблемы мелиорации почв зеленого строительства и сельскохозяйственного освоения

полуострова Мангышлак //Пробл. освоения пустынь. – Ашхабад, 1976. №5. – С.93-94 /Соавт.: А.Х. Файзуллина

73.Освоение почв пустыни Мангышлака //Рекомендации по мелиорации почв, зеленому строительству и сельскохозяйственному освоению полуострова Мангышлак. – Шевченко, 1976. – С.3-15 /Соавт.: В.М.Боровский

74.Охрана земель и вопросы их рекультивации //Охрана природы и природопользование в Казахстане. – Целиноград, 1976. – С.111-113 /Соавт.: В.М.Боровский

75.Охрана природы и вопросы рекультивации земель //Охрана почв и рациональное использование земельных ресурсов Казахстана: Материалы к Пятому делегатскому съезду почвоведов СССР. – Алма-Ата, 1976. – С.18-25

76.Проблемы мелиорации почв, зеленого строительства и сельскохозяйственного освоения полуострова Мангышлак //Вестн. АН КазССР – 1976. - №3. – С.67-69 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

77.Пути развития земледелия и сельскохозяйственного освоения в Мангышлакской области //Тез. докл. Всесоюзн. науч. конф. по изучению и освоению пустынь СССР. – Ашхабад, 1976. – С.14-15 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

78.Солевой режим почв полуострова Мангышлак при поливе их минерализованной водой //Вестн. АН КазССР. – 1976. №5. – С.69-73 /Соавт.: В.М.Стародубцев, А.Г.Усачев

79.Чтобы зеленели поля Мангышлака //Сельск. хозяйство Казахстана. – 1976. - №7. – С.14-15 /Соавт.: Н.П. Архипов, Т.Туркова, В.Базылов

1977

80.Жер – алтын қорымыз //Соц. Қазақстан. – 1977. – 25 февр. /Ж.Шарахимбаевпен бірге

81. Жер “жарақаттарын” емдей білейік // Оңтүстік Қазақстан. – 1977. – 12 июля

82. Изменение пустынных почв в связи с орошением и мелиорацией на полуострове Мангышлак // Орошаемые почвы и методы их изучения. – Ташкент, 1977. – С.64-72 / Соавт.: В.М. Стародубцев

83. К вопросу о рекультивации земель в Казахстане // Рекультивация земель, нарушенных при добыче полезных ископаемых. – М., 1977. – С.168-169

84. О возможности использования пустынных отложений в качестве удобрения и мелиоранта при сельскохозяйственном освоении полуострова Мангышлак // Пробл. мелиорации почв, озеленения и с.-х. освоения Мангышлака. – Алма-Ата, 1977. – С.233-241 / Соавт.: Н.П. Архипов

85. Природа почв Мангышлака и первый опыт их орошения // Тез. докл. V съезда Всесоюз. о-ва почвоведов. – Минск, 1977. – Кн.8. – С.69-71 / Соавт.: В.М. Боровский

86. Проблемы сельскохозяйственного освоения полуострова Мангышлак // Пробл. мелиорации почв, озеленения и сельскохозяйственного освоения Мангышлака. – Алма-Ата, 1977. – С.28-44 / Соавт.: В.М. Боровский

87. Процессы засоления и рассоления почв лесопитомника на полуострове Мангышлак // Тез. докл. V съезда Всесоюз. о-ва почвоведов. – Минск, 1977. – Кн.6. – С.108-109 / Соавт.: А.Г. Усачев

1978

88. Антропогенное воздействие на природные условия пустыни полуострова Мангышлак // Климат, рельеф и деятельность человека: Тез. докл. Казань, 1978. – С.80-82 / Соавт.: А.Х. Файзуллина, Г.М. Джаналиева

89. Вопросы охраны почв Казахстана // Пробл. освоения пустынь. – 1978. – №4. – С.63-69 /Соавт.: Р.Д.Джанпеисов

90. Какой оставим землю потомкам // Казахст. правда. – 1978. – 31 марта

91. О скорости почвообразовательного процесса при орошении в Южном Казахстане // Почвоведение. – 1978. – №9. – С.3-12 /Соавт.: В.М.Боровский

92. О сравнительной оценке плодородия разных горизонтов основных почв предгорий и гор Заилийского Алатау // Мелиорация, эрозия, рекультивация и физика почв: Четвертая респ. конф. почвоведов /Редкол.: Ж.У. Аханов (отв. ред.) и др.- Алма-Ата, 1978. – Ч.2. – С.108-109 /Соавт.: В.М. Боровский, Ф.Е.Козыбаева, С.А.Ахмедиева

93. Особенности рекультивации земель на полуострове Мангышлак при озеленении // Мелиорация, эрозия, рекультивация и физика почв: Четвертая респ. конф. почвоведов /Редкол.: Ж.У. Аханов (отв. ред.) и др.- Алма-Ата, 1978. – Ч.2. – С.106-107 /Соавт.: Л.Г. Ахтырская, Т.П. Туркова

1979

94. Жерді қорғай білейік // Соц. Қазақстан. – 1979. – 1 июня

95. Қазақстан топырақтары және олардың ауылшаруашылығымыздағы орны // Табиғат – ел байлығы. – Алматы, 1979. – 36-56 б.

96. Горизонтальный закрытый дренаж в условиях Мангышлака // Генезис и мелиорация засоленных почв Казахстана /Редкол.: В.А.Корниенко (отв. ред.) и др.- Алма –Ата, 1979. – С.116-121 /Соавт.: А.Г.Усачев

97. Почвенно- географическая характеристика и особенности почвообразования полуострова Мангышлак // Развитие географии в

Казахстане: Материалы Первого географического съезда СССР /Редкол.: Т.А.Токмагамбетов (отв. ред.) и др.- Алма –Ата, 1979. – С.51-53 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

98. Проблемы экологии пастбищ мира //Вестник АН КазССР. – 1979. №8. – С.72-74 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

1980

99. Жер – ырыс кіндігі. – Алматы: Мектеп, 1980. – 48 б.

100. Б.А. Федорович (к юбилею ученого) //Рац. использование и охрана природ. ресурсов Казахстана. – 1980. – С.219-223 /Соавт.: В.М.Боровский

101. Вопросы рекультивации земель и первые исследования в этом направлении //Повышение плодородия продуктивности почв. – Алма –Ата, 1980. – С.148-153 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

102. Кладовая плодородия //Казахст. правда. – 1980. – 18 апр.

103. Лаборатория рекультивации почв //Ин-т почвоведения (история образования, структура, пути научной деятельности. – Алма – Ата, 1980. – С.99-103

104. Международный симпозиум по экологии пастбищ мира //Рац. использование и охрана природных ресурсов Казахстана. – Алма –Ата, 1980. – С.224-228 /Соавт.: М.Е.Бельгибаева

105. Методы составления почвенно – мелиоративных и химических карт для обоснования орошения земель. – Алма – Ата: Наука, 1980. – 100 с.

106. Природно - экономические условия Мангышлака //Рекомендации по системе ведения сельского хозяйства Мангышлакской области. – Алматы, 1980. – С.3-15 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

1981

107. Ауыл шаруашылығын өркендету жүйесі жөніндегі ұсыныстар Маңғышлақ облысы. – Алматы, 1981. – 3-15 б. /А.Х.Файзуллинамен бірге

108. Аялайық – аяулы жерімізді //Қазақ әдебиеті. – 1981. – 21 авг.

109. Жер құнарлылығы - өмір нәрі //Қазақстан коммунисті. – 1981. - №2. – 47-50 б. /Р.Билдебаевамен бірге

110. А.С. №882442 СССР. Способ рекультивации промышленных карьеров /Соавт.: Ж.У.Аханов. – Заявл. 21.07.81

111. Международный симпозиум «Экология пастбищ мира и их продуктивность» //Изв. АН СССР Сер. биол. – 1981. №3. – С.472-475 /Соавт.: В.Боровский

112. Микроморфологические и физико-химические особенности бурых и серо- бурых почв полуострова Мангышлак //Изв. АН СССР. Сер. биол. – 1981. – №6. – С.881-891 /Соавт.: В.Боровский, Н.Андреева

113. Особенности почв Мангышлака и опыт их орошения //Распределение и движение солей в орошаемых почвах и методы регулирования солевых процессов. – М., 1981. – С.72-77 /Соавт.: Л.Г. Ахтырская

114. Почвы пастбищных районов Казахстана //Пробл. освоения пустынь. – 1981. – №6. – С.50-57 /Соавт.: В.Боровский, Н.Можайцева

115. Irrigation of desert soils with near – surface saline and stony rock bedding (on the example of the Mangyshlak peninsula //Problems of soil science. – Moscow, 1981. – P.226 – 230 /V.M. Borovsky, A.N.Faizullina

1982

116. Қазақстанның жаңа тыңы (сортан жерлерді игеру жайында //Соц, Қазақстан. – 1982. – 31 авг.

117. Террикондар деген не, оны қалай жоюға болады? //Соц. Қазақстан. – 1982. – 21 апр.

118. Халық қазынасы. – Алматы: Қайнар, 1982. – 87 б.

119. Шымкентте соя өсіруге бола ма?//Соц. Қазақстан. – 1982. – 13 марта

120. Агрохимические изменения в лесовидных суглинках юга Казахстана в процессе биологической рекультивации //Изв. АН КазССР. Сер. биол.- 1982. №4. – С.68-71 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева, Г.Б.Бейсева

121. Вернуть силу гектарам //Казахст. правда. – 1982. – 12 авг. /Соавт.: В.М. Боровский

122. Вопросы рекультивации земель Восточного Казахстана //Пятая респ. конф. почвоведов. – Алма – Ата, 1982. – С.322 – 323 /Соавт.: А.Г Усачев

123. Вопросы рекультивации почв в Казахстане //Изв. АН КазССР Сер. биол. – 1982. - №3. – С.60-66

124. Изучение загрязнения тяжелыми металлами почв Алма – Аты и ее окрестностей //Роль растений в оздоровлении воздушного бассейна городов Казахстана. – Алма – Ата, 1982. – С.48-52 /Соавт.: Т.П.Туркова

125. Лечение земли. – Алма – Ата: Наука, 1982. – 128 с. /Соавт.: А.Г Олейников

126. Опыт мелиорации бурых почв г.Шевченко для целей озеленения //Пятая респ. конф. почвоведов. – Алма – Ата,1982. – С.300 – 301 /Соавт.: Л.Г.Ахтырская

127. Опыт орошения пустынных почв при близком залегании засоленных и каменистых пород //Пробл. почвоведения, 1982. – С.200 – 204 /Соавт.: В.Боровский, А.Файзуллина

128. Рецензия //Вестн. АН КазССР. – 1982. №8. – С.75-76 /Соавт.: И.Д. Давлятшин. – Рец. на кн.: Фаизов К.Ш. Почвы пустынной зоны Казахстана. – Алма –Ата: Наука, 1980. 135с.

129. Содержание меди, цинка и свинца в почве в районе Алматы //Химия в сельском хоз-ве. – 1982. - №3. – С.30-31 /Соавт.: П.Г Грабаров

130. Форум почвоведов СССР //Изв. АН КазССР Сер. биол. – 1982. №3. – С.85-86 /Соавт.: К.Д.Каражанов

1983

131. Алматы топырағы //Алматы: Энцикл. – Алматы, 1983. – 16-17 б.

132. Жер шары қанша халықты асырай алады //Оңтүстік Қазақстан. – 1983. – 6 дек. /Р.Белдибаевамен бірге

133. Құнарлы жер - құтты мекен. – Алматы: Ғылым, 1983. – 136 б. /Ө.О.Оспановпен бірге

134. Критерии мелиоративной оценки почв Мангышлака и особенности их мелиоративного освоения //Известия АН КазССР. Сер. биол. –1983. - №4. – С.49 -54

135. Почвы г. Алма – Аты //Алма – Ата: Энцикл.- Алма – Ата: 1983. – С.16-17

136. Пустыни Мангышлака и проблемы их освоения. – Алма – Ата: Казахстан, 1983. – 62 с. /Соавт.: В.М.Боровский

137. Сравнительная оценка плодородия различных горизонтов почв по профилю Заилийского Алатау – Капчагайское водохранилище //Почвоведение. – 1983. №9. – С.59 – 67 /Соавт.: В.М.Боровский, Ф.Е.Козыбаева

1984

138. Жер қадірін білген жөн //Соц. Қазақстан. – 1984. – 18 апр. /Ө.Оспановпен бірге

139. Майдангер ғалым //Жетісу. – 1984. – 15 дек.

140. Верность Земле //Казахст. правда. – 1984. – 7 марта

141. Вопросы охраны и рекультивации почв в Казахстане // Восстановление нарушенных промышленностью земель в Казахстане /Редкол.: И.О. Байтулин (отв. ред.). – Алма –Ата, 1984.- С.128-133 /Соавт.: А.Г.Ахтырская

142. О почвенном покрове пустынной зоны Казахстана //Известия АН КазССР.Сер биол. – 1984. - №1. – С.83-84 /Соавт.: А.А.Науменко, И.Д.Давлятшин. – Рец. на кн.: Фаизов К.Ш. Почвы пустынной зоны Казахстана. – Алма –Ата: Наука.

Ч.1. – 1980. 135 с.

Ч.2. – 1983. - 239 с.

143.Образование фитомассы при естественном зарастании лес - совидных суглинков юга Казахстана //Восстановление техногенных ландшафтов: Тез. докл. совещания в Караганде. Караганда, 1984. – С.28 – 30 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

144.Освоение лесовидных суглинков юга Казахстана //Восстановление нарушенных промышленностью земель в Казахстане /Редкол.: И.О. Байтулин (отв. ред.). – Алма –Ата, 1984. – С.119-128 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева, Г.В. Бейсеева, А.Х.Файзуллина

145. Опыт применения минеральной воды для полива на полуострове Мангышлак //Использование минеральной воды в с./х. – Ашхабад, 1984. – С.63 – 68 /Соавт.: А.Г.Ахтырская, А.Г.Усачев

146. Сравнительная оценка плодородия различных горизонтов серозема обыкновенного защепленного предгорий Заилийского Алатау //Изв. АН КазССР. Сер. биол.- 1984. №2. – С.47 – 51 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

1985

147 Қазақстандағы жерді қайта құнарландыру. – Алматы, 1985. – 28 б.

148. Использование отвалов и хвостохранилищ для выращивания сельскохозяйственных и древесно – кустарниковых насаждений //Бюл. Почвенного ин – та им. В.В. Докучаева. – М., 1985. – Вып.37. – С.38 – 41 /Соавт.: П.Г Грабаров, А.Г.Усачев, А.Г.Олейников

149. Критерий оценки использования почв полуострова Мангышлак для орошения //Тез. докл. VII Всесоюз. съезда почвовед. – Ташкент, 1985. – Т.5. – С.55 /Соавт.: В.М.Боровский, А.Х.Файзуллина

150.Охрана и рекультивация почв Казахстана //Охрана и воспроизводство почвенных и растительных ресурсов юго – востока Казахстана. – Талды – Курган, 1985. – С.62 – 66 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

151.Рекомендации по рекультивации промышленных отвалов Зырянского свинцового комбината. – Алма – Ата, 1985. – 32 с. /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

152.Рекомендации по рекультивации промышленных отвалов Лениногорского полиметаллического комбината. – Алма – Ата, 1985. – 28 с. /Соавт.: А.Г.Усачев

1986

153. Топырақ табиғаттының білгірі // Соц. Қазақстан. – 1986. – 10 авг.

154. Генезис минеральной части бурых почв на элювии карбонатных пород // Известия АН КазССР. Сер. биол.- 1986. №5. – С.3-13 / Соавт.: Н.А. Полузеров

155. Почвенно – географическое районирование и проблемы использования пустынной территории Мангышлакской области // Тез. докл. V Всесоюз. конф. по освоению пустынь. – Ашхабад, 1986. – Т.3. – С.170 – 172 / Соавт.: А.Х.Файзуллина

156. Почвенно – мелиоративные условия г. Шевченко и пути его озеленения // Населенные пункты. Охрана окружающей среды. – Алма – Ата – Целиноград, 1986. – С.40 – 42 / Соавт.: А.Г.Ахтырская

157. Почвенно – мелиоративные условия озеленения маломощных бурых почв на примере г. Шевченко // Тез. докл. V Всесоюз. конф. по освоению пустынь. – Ашхабад, 1986. – Т.3. – С.79 – 82 / Соавт.: А.Г.Ахтырская

158. Природоохранные и санитарно – гигиенические направления рекультивации // Населенные пункты. Охрана окружающей среды. – Алма – Ата – Целиноград, 1986. – С.144 – 146 / Соавт.: М.Е.Бельгибаев, Ф.Е.Козыбаева

159. Развитие пригородного земледелия в Мангышлакской области // Тез. докл. V Всесоюз. конф. по освоению пустынь. – Ашхабад, 1986. – Т.3. – С.165 – 167 / Соавт.: А.Г.Ахтырская, А.Х.Файзуллина

160. Экологические аспекты загрязнения почв г.Алма – Аты тяжелыми металлами //Населенные пункты. Охрана окружающей среды. – Алма – Ата Целиноград, 1986. – С.11 – 15 /Соавт.: П.Г.Грабаров, Т.П.Титова

1987

161. Жер құнары - өмір нәрі. – Алматы: Қайнар,1987. – 136 б.

162. Қазыналы түбек //Аялы алақан. – Алматы, 1987 – 28 – 38 б.

163. Теңіз тегеуріні жастарды күтеді //Лениншіл жас. – 1987. – 3-4 дек. /Ж. Аупбаев, С.Ибраимовпен бірге

164.Академик Владимир Михайлович Боровский /Сост.: Ж.У.Аханов, Е.Жамалбеков; Гл. ред. Ж.М. Абдильдин. – Алма – Ата: Наука, 1987. – 68 с.

165. Все, кроме тени листьев //Огни Мангышлака. – 1987. – 12 авг.

166.Динамика почвенных процессов на рекультивированных участках объектов озеленения г. Шевченко //Тез. докл. VI Респ. конф. почвоведов Казахстана. – Алма – Ата, 1987. – С.240 – 241 /Соавт.: А.Г.Ахтырская

167.Первые итоги опытно – исследовательских работ по рекультивации и задачи дальнейших исследований в Казахстане //Тез. докл. VI Респ. конф. почвоведов Казахстана. – Алма – Ата, 1987. – С.232 – 233 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

168. Повышение плодородия пустынных почв Мангышлака на участках орошения и озеленения //Тез. докл. VI Респ. конф. почвоведов Казахстана. – Алма – Ата, 1987. – С.238 – 239 /Соавт.: Т.П.Титова, А.Г.Усачев

1988

169. Жер тағдырына жеңіл қарамайық //Соц. Қазақстан. – 1988. – 9 сент. /Ф.Е.Қозыбаевамен бірге

170. Биологическая рекультивация земель подгорных равнин юга Казахстана, нарушенных при добыче строительных материалов (рекомендации). – Алма – Ата: Кайнар, 1988. – 30 с. /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева, Г.Б.Бейсеева

171. К вопросу биологической рекультивации нарушенных земель в Казахстане //Пробл. рекультивация нарушенных земель в Казахстане: Тез. докл. V Уральского совещания. – Свердловск, 1988. – С.75 – 76 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева, А.Х.Файзуллина

172. Лессовидные породы юга Казахстана – объект рекультивации // Пробл. рекультивация нарушенных земель в Казахстане: Тез. докл. V Уральского совещания. – Свердловск, 1988. – С.16 – 17 /Соавт.: Г.Б.Бейсеева

173. Почвенный покров Казахстана //Казахская ССР: Краткая энцикл. – Алма – Ата, 1988. – Т.2. – С.14 – 15 /Соавт.: У.У.Успанов

174. Природа и источники загрязнения почв Алма – Аты тяжелыми металлами //Состояние внешней среды г.Алма – Аты и здоровье человека. – Алма – Ата, 1988. – С.14 – 15 /Соавт.: Т.П.Титова

175. Рекультивация земель //Казахская ССР: Краткая энцикл. – Алма – Ата, 1988. – Т.2. – С.435

176. Рекультивация маломощных почв Мангышлака // Пробл. рекультивация нарушенных земель в Казахстане: Тез. докл. V Уральского совещания. – Свердловск, 1988. – С.146 /Соавт.: А.Х. Файзуллина, П.Г.Ахтырская, Т.П.Туркова

1989

177. Тіршілік тірегі //Лениншіл жас. – 1989. - 14 янв.

178. Действие удобрений на урожай люцерны, вынос питательных веществ с ее урожаем и последствие их на овощные культуры //Изв. АН КазССР. Сер. биол. – 1989. №3. – С.63 – 67 /Соавт.: Т.П.Туркова

179.Использование техногенных аномалий в почве для прогнозирования загрязнения городского ландшафта //Изв. АН КазССР. Сер. биол. – 1989. - №1. – С.80 – 83 /Соавт.: Т.А.Горелова

180. О почвообразовании при рекультивации земель в Казахстане //Почвоведение. – 1989. – №11. – С.75 – 82

181. О скорости почвообразования в Южном Казахстане: Тез. докл. VIII Всесоюз. съезда почвоведов. – Новосибирск, 1989. – Кн.1. – С.186 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева, Г.Б.Бейсева

182. Пути рекультивации лессовых пород юга Казахстана //Новости науки: Экспресс – информация. – Алма – Ата, 1989. №3. – С.23 – 24 /Соавт.: Г.Б.Бейсева

183. Химический состав растений, произрастающих на лессовых породах в техногенных условиях юга Казахстана //Тез. докл. VIII Всесоюз. съезда почвоведов. – Новосибирск, 1989. – Кн.1. – С.205 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

1990

184. Қазыналы түбек. – Алматы: Қайнар, 1990. – 192 б.

185. Вопросы биологической рекультивации земель в Казахстане //Тез. докл. респ. науч. конф.- Донецк, 1990. – С.181 – 182 /Соавт.: Г.Б.Бейсева

186. Вопросы рекультивации нарушенных земель //Изв. АН КазССР. Сер. биол.- 1990. - №1. – С.24 – 28 /Соавт.: Г.Б.Бейсева

187. Изменение почвенно – мелиоративных условий бурых почв при орошении на фоне дренажа //Тез. докл. I съезда почвоведов Казахстана. – Алма – Ата, 1990. – С.98 /Соавт.: А.Г.Усачев

188. К вопросу о плодородии пород //Тез. докл. I съезда почвоведов Казахстана. – Алма – Ата, 1990. – С.29

189. К вопросу о рекультивации земель при освоении Карачаганакского газоконденсатного месторождения //Охрана, использование и воспроизводство растительных, животных и почвенных ресурсов Западного Казахстана.- Чапаев, 1990. – С.34 – 36 /Соавт.: И.К.Асанбаев, М.И.Рубинштейн

190. К вопросу о скорости почвообразовательного процесса при рекультивации почв Южного Казахстана //Вестн. АН КазССР, 1990. - №1. – С.68 – 74 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

191. О составлении Красной книги почв Казахстана //Тез. докл. I съезда почвоведов Казахстана. – Алма – Ата, 1990. – С.30 /Соавт.: Р.Д. Джанпейсов

192. Почвенно – экологические условия озеленения северо – восточного Прикаспия //Растения и промышл. среда: Тез. докл. Всесоюз. науч. конф.- Днепропетровск, 1990. – С.205 – 206 /Соавт.: А.Х.Файзуллина, Л.Г.Ахтырская, А.Г.Усачев

1991

193. Тың күнгей мен көлеңке //Қазақстан коммунисті. – 1991. №7. – 13 – 21 б. /Р.Жанпейісов, Т.Омарбековпен бірге

194. Табиғаттану тәлімі //Егемен Қазақстан. – 1991. – 6 желтоқсан

195. Тың игерудің қиянаты мол болды //Атамекен. – 1991. – 26 желтоқсан

196. Экологиялық мектеп каят //Алматы ақшамы. – 1991. – 20 қараша /Ж.Ақанов, Ж.Мамытовпен бірге

197. О направлениях рекультивации нарушенных земель в Казахстане //Ландшафтно – экологические основы природопользования и природоустройства. – Целиноград, 1991. – С.91 – 92 /Соавт.: М.Е.Белгибаева, Ф.Е.Козыбаева

198. Основные итоги и задачи почвенно – рекультивационных исследований в Казахстане //Экология и охрана почв засушливых территорий Казахстана: Тез. докл. – Алма – Ата, 1991. – С.207 – 209 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева

199. Охрана земельных ресурсов, проблемы рекультивации и озеленения Прикаспийского региона //Науч. – техн. проблемы Зап. Казахстана. – Алма – Ата, 1991. – С.99 – 100 /Соавт.: А.Х.Файзуллина

200. Почвообразовательные процессы на рекультивированных озеленяемых участках г. Шевченко //Изв. АН КазССР. Сер. биол. – 1991. - №1. – С.50 – 54 /Соавт.: Л.Г.Ахтырская, А.Х.Файзуллина

201. Приемы рекультивации нарушенных и нефтезагрязненных земель на Карачаганакском газоконденсатном месторождении //Экология и охрана почв засушливых территорий Казахстана: Тез. докл. – Алма – Ата, 1991. – С.204 – 205 /Соавт.: Б.М.Азмуханов

202. Проблемы озеленения населенных пунктов Прикаспия //Ландшафтно – экологические основы природопользования и природоустройства. – Целиноград, 1991. – С.94 – 95 /Соавт.:А.Х.Файзуллина, Л.Г.Ахтырская, И.К. Асанбаев

1992

203. Жер құнары - өмір нөрі //Атамекен. – 1992. – 19 қыркүйек

204. Эколого – мелиоративная оценка земельных ресурсов полуострова Мангышлак, их рациональное использование и охрана: Автореф. дис. ... д-ра с.-х. наук. – Ашхабад, 1992. – 50 с.

1993

205. Жер «жарасы» және оны «емдеу» //Атамекен. – 1993. – 13 наурыз /Р.Білдебаевамен бірге

206. Жер құнары өмір нәрі //Ауыл. – 1993. – 15 қаңтар

207. Қарашығанақ газ – конденсаты кенішіндегі ластанған жерлерді қайта құнарландыру //Информационный листок /КазГосИНТИ. – 1993. №163 /Б.М.Азмұқановпен бірге

208. Антропогенные ландшафты нефтедобывающих районов Западного Казахстана и их естественное зарастание //Промышл. ботаника, состояние и перспективы развития: Материалы науч. конф. – Кривой Рог, 1993. – С.73 – 77 /Соавт.: Г.Бейсеева, Ф.Е.Козыбаева

209. Опыт рекультивации нарушенных и загрязненных земель на Карачаганакском газоконденсатном месторождении //Изв. НАН РК. Сер. биол. – 1993. - №4. – С.59 – 63 /Соавт.: Б.М.Азмұханов, И.М.Фетисов, И.К.Асанбаев, А.Г.Усачев

210. География почв Заилийского Алатау //Вестник КазГУ. Сер. геогр.- Алматы, 1994. -С.86 – 88 /Соавт.: И.Л.Давлятшин. Рец. на кн.: Насыров Р. М. и др. География почв Заилийского Алатау: Учеб. пособие / Р.М. Насыров, А.А.Науменко, А.А.Соколова. – Алма-Ата, 1993. – 73 с.

1994

211. Солтүстік Қазақстан қара топырақтарының құнарын сақтау мәселелері //Жаршы. – 1994. №7 – 8. – 94 – 102 б. /Т. Жаланкөзев, Р.Білдебаевамен бірге

212. Топырақтануға түсіндірме сөздік //Егемен Қазақстан. – 1994. – 18 тамыз /Р.Жанпейсовпен бірге
213. Туған жердің торқалы топырағы //Жаршы. – 1994. №3 – 4 – 91 – 100 б.
214. Почвозащитная система по – карагандински //Казахст. правда. – 1994. – 1 сент. /Соавт.: И.Давлятшин, А.Науменко
215. Некоторые итоги рекультивации земель аридной зоны Казахстана //Пробл. освоения пустынь. – Ашгабат. – 1994. – №1. – С.60 - 63 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева, А.Х.Файзуллина

1995

216. Ақтау қаласын көгалдандыру учаскелері топырақтарын игеру барасындағы өзгертулері //Жаршы. – 1995. – №5. – 90 – 102 б. /Н.Усимбековамен бірге
217. Қазақстан топырағы және оның экологиясы: Оқу құралы. – Алматы: Санат, 1995. – 128 б. /Р.Білдебаева, А.Бигалиевпен бірге
218. Туған табиғаттың топырағы //Егемен Қазақстан. – 1995. – 26 қыркүйек /Р.Білдебаевамен бірге
219. Тыңнан алар несібіміз түгесілген жоқ //Егемен Қазақстан. – 1995. – 17 наурыз /И.Дәулетшин, Т.Жаланкөзовпен бірге
220. Агрохимическая характеристика нарушенных и загрязненных почв Карачаганакского газоконденсатного месторождения и их зарастание //Изв. НАН РК. биол. . – 1995. – №1. – С.61 – 65 /Соавт.: Г.Бейсеева, А.Усачев, Н.Усимбекова
221. Возрождение земли. Восстановить плодородие почв – первоочередная задача науки и практики //Наука Казахстана. – 1995. – 16 – 31 авг. /Соавт.: Р.Билдебаева

1996

222. Қазақтың тұңғыш топырақ зерттеуші ғалымы //Егемен Қазақстан. – 1996. – 12 маусым /Т.Жалаңкөзов, С.Әбдіхалықовпен бірге

223. Актуальность, перспектива исследования нарушенных экосистем, процессов почвообразования в условиях техногенеза и их оптимизация //Изв. МН-АН РК. 1996.-N 3(195). - С.24-29. Библиогр.: 8 назв. /Соавт.: Ф.Е. Козыбаева., Т.М. Соколова., Г.Б. Бейсеева., Н. Исадыков

224. Итоги исследований нарушенных земель в Казахстане и пути их рекультивации //Изв. МН – АН РК. Сер. биол. – 1996. №3. – С.70 – 74 /Соавт.: А.Г.Усачев

225. Почвы участков озеленения г.Актау и их изменения в процессе освоения //Изв. МН – АН РК. Сер. биол. – 1996. – №7. – С.49 – 54 /Соавт.: А.Г.Усачев, Н.Усимбекова

1997

226. Жалпы топырақтану және топырақ географиясы: Оқу құралы. – Алматы, 1997. – 194 б. /Р.Білдебаевамен бірге.

227. Вопросы рекультивации земель в Северном Казахстане //Материалы Междунар. научно – практ. конф. «Аграрная наука на рубеже века». – Акмола, 1997. – Т.4. – С.28 – 29

228. Восстановление техногенных ландшафтов //Тез. почвенно – экол. конф. – Ташкент, 1997. – С.128 /Соавт.: Ф.Козыбаева, Г Бейсеева

229. Итоги и задачи дальнейших научно- исследовательских работ по рекультивации нарушенных земель в Казахстане //Вестн. КазГУ. Сер.геогр. Алматы,1997.-N4.-С.10-12 /Соавт.: Р Бильдебаева, Н.Усимбекова

230. Общее почвоведение и география почв: Учеб.пособие.- Алматы: Қазақ университеті, 1997.- 195 с. /Соавт.: Р.М.Бильдебаева

231. Экологическое состояние почвенного покрова Казахстана //Экологическая методология возрождения человека и планеты Земля: Материалы I Междунар. конгресса. – Алматы, 1997. – Ч.2. – С.193 – 194 /Соавт.: Г.Джаланкузов, Р.Бильдебаева

1998

232. Экологиялық білім тереңдетілуі тиіс //Егемен Қазақстан. – 1998. – 12 сәуір /Р.Білдебаевамен бірге.

233. Биологическая рекультивация лессовидных пород //Пробл. агрохимической науки Казахстана. – Алматы, 1998. – С.79 – 80 /Соавт.: Ф.Е.Козыбаева, Г.Бейсева

234. О скорости почвообразования на лессовых породах при естественном зарастании в среднегорье Заилийского Алатау //Изв. МН – АН РК. Сер. биол. – 1998. - №2. – С.35 – 37 /Соавт.: А.Г.Усачев, Н.С.Усимбекова

235. Оценка возможностей восстановления плодородия в предгорной зоне Заилийского Алатау //Состояние и рациональное использование почв Республики Казахстан. – Алматы, 1998. – С.117 /Соавт.: Н.Усимбекова, А.Г.Усачев

236. Скорость почвообразования на обнаженных лессовых породах Заилийского Алатау //Устойчивость, антропогенная трансформация и оптимизация природной среды Казахстана: Материалы научной конференции. Алматы, 1998.-С.134-135 /Соавт.: Р.М. Бильдебаева, Н.С. Усимбекова , А.Г. Усачев

237. Ход почвообразовательного процесса на рекультивируемых участках озеленения г.Ақтау //Устойчивость, антропогенная трансформация и оптимизация природной среды Казахстана: Материалы научной конференции.- Алматы, 1998.-С.135-137 /Соавт.: Н.С.Усимбекова , А.Г.Усачев

238. Экологическое состояние и приемы восстановления загрязненных и нарушенных почв на Карачаганакском месторождении //Состояние и рациональное использование почв Республики Казахстан. – Алматы, 1998. – С.116 /Соавт.: И.К.Асанбаев, А.Г.Усачев

1999

239. Қазақ тіліндегі тұңғыш диссертация //Қазақ университеті. – 1999. - №1

240. Қазақстанның топырақтану саласындағы алғашқы академигі В.М. Боровскийдың туғанына 90 жыл //Наука Казахстана. – 1999. – 16 – 31 авг.

241. Мұхаммед Хайдар Дулати – географ – жаратылыстанушы ғалым //Мұхаммед Хайдар Дулати: Ойшыл. Тарихшы. Жазушы. Қолбасшы: Халықаралық ғылыми – теор. конф. материалдары. – Алматы, 1999. – 216 – 227 б. /Ә.Байбатша, А.Темірбековпен бірге

242. Орысша қазақша топырақтану түсіндірме сөздігі. – Алматы, 1999. – 104 б. /Ж. Ақанов, С. Әбдіхалықов, Ә. Әлімбаев, Ә. Меңдешевтермен бірге

243. Табиғаттану факультеттерінде қазақ тілін білім, ғылым, тіліне айналдыру мәселелері //Стратегия университетского образования в КазГУ. – Алматы, 1999. – 96 б. /А.С.Акашева, А.Темирбековпен бірге

244. Новое о Каспии // Қазақ университеті. - 1999. - №9, окт. - С.11 /Соавт.: М.С.Серикбаев

245. "Цигун" верный путь к здоровому образу жизни //Қазақ университеті. - 1999. №9, окт. - С.8.

246. Эколого – экономическое состояние освоенной целины Казахстана и вопросы его улучшения //Изв. МОН РК. Сер. биол. и мед. – 1999. №2. – С.3 – 7 /Соавт.: Р.Бильдебаева

2000

247. Батпақ //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2000. – Т.2. – 181 б.

248. Безсонов Андрей Иванович //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2000. – Т.2. – 237 б.

249. Боровский Владимир Михайлович //Қазақ ұлттық энциклопедиясы.- Алматы, 2000. – Т.2. – 379 б.

250. Биіктік белдеулігі //Қазақ ұлттық энциклопедиясы.- Алматы, 2000. – Т.2. – 348 – 349 б. /М. Қалиевпен бірге

251. Вильямс Василий Робертович //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2000. – Т.2. – 576 б.

252. Қазақша – орысша, орысша - қазақша терминологиялық сөздігі. – Алматы: Рауан, 2000.

Т.18. Экология. – 296 б. /Б.Есжанов, Қ.Көшкінбаев, Қ.Қайым, Т.Қалыбеков, А.Құсайынов, Ж.Шілдебаев, Б.Садықовтармен бірге

253. Табиғаттану мамандары студенттерінің, далалық практикаларын Алматы аймағында тиімді өткізу жолы // Университеттік білім мен қоғам - үшінші мыңжылдықта. ХХХ Халықаралық ғылыми әдестемелік конф. – Алматы, 2000. – 3 – ші бөлім. – 48 – 51 б. /Р.М.Білдебаева, А.Т.Темірбеков, С.С.Түгелбаевпен бірге

254. Топырақтану және топырақ географиясы мен экологиясы: Оқу құралы /әл – Фараби атын. ҚазҰУ – Толықт. 2 – ші бас. – Алматы: Қазақ ун – ті, 2000. – 200 б. /Р.Білдебаевамен бірге

255. Университеттің табиғаттану қазақ бөлімдеріне оқулық пен оқу құралдарын қазақ тілінде шығару жолдары //Университеттік білім мен қоғам үшінші мыңжылдықта. ХХХ Халықаралық ғылыми әдестемелік конф. – Алматы, 2000. – 1 – ші бөл. – 102 – 105 б. /Р.М.Білдебаева, Қ.С.Көшкімбаев, А.Т.Темірбековпен бірге

256. Мелиоративное состояние орошаемых земель Казахстана //Экол. пробл. водных ресурсов и орошаемых земель Республики Казахстан. – Алматы, 2000. – С.85 – 89 /Соавт.: А.Темирбеков, С.Кулжанова

257 Новые книги о Каспийском бассейне //Наука Казахстана. – 2000. – 1 – 15 янв. – Рец. на кн.: Аманниязов К.Н. Каспийское море: геоэкология и нефтегазоносность. – Алматы: Қазақ ун-ті, 1999. – 109 с.; Аманниязов К.Н. Рыбы Каспийского моря. – Алматы: Қазақ ун-ті, 1999. – 48 с.

258. Почвенно-экологическое состояние территории Казахстана // Вестн. КазГУ. Сер. экол.- Алматы, 2000.-N 1-2(6-7).-С.138-142.-Библиогр.: 6 назв. /Соавт.: Р.М. Бильдебаева, Н. Сыздыкбаева

259.Эколоого – экономическое состояние освоенной целины Казахстана и вопросы их улучшения // Экол. пробл. водных ресурсов и орошаемых земель Республики Казахстан. – Алматы, 2000. – С.90 – 95 /Соавт.: А.Темирбеков

2001

260. Ақтау қаласы аумағының кейбір бөліктерін көгалдандыру кезінде жер бедерінің өзгерулері //Природные и социальные проблемы географии аридных территорий: Материалы науч. – практ. конф. «Жандаевские чтения». – Алматы, 2001. – 77 – 80 б. /А.Акашевамен бірге

261.География факультетінде қазақ тілінде мамандар, дайындаудың мәселелері //ҚазМУ – дің ХХХІ ғылыми – метод. конф. материалдары. – Алматы, 2001. – 2 бөлім. – 43 – 45 б. /М.Тлеубергенмен бірге

262.Глинка К.Д. //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2001. – Т.3. – 46 б.

263. Докучаев В.В. //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2001. – Т.3. – 260 – 261 б.

264. Жер кадастры: Оқу құралы. – Алматы: Қазақ ун – ті, 2001. – 56 б. /А.Ақашева, А.Темирбековпен бірге

265. Жер кадастры пәні және оның табиғаттану мамандарын дайындаудағы орны //ҚазМУ – дің ХХХІ ғылыми – метод. конф. материалдары. – Алматы, 2001. – 2 бөлім. – 42 – 43 б. /А.Темирбековпен бірге

266. Нарушенные и загрязненные земли Казахстана и вопросы их рекультивации //Современные пробл. геоэкологии и созологии: Докл междунар. науч. - практ. конф., 22-23 янв. 2001г., г.Алматы, Казахстан.- Алматы, 2001. - С.327 – 331. Библиогр.: 7 назв. /Соавт.: Р.М.Бильдебаева

267. Оценка геоэкологической ситуации северо – восточного Приаралья //Пробл. освоения пустынь. – Ашхабад, 2001. - №4. – С.50 – 52 /Соавт.: К.Н.Аманниязов, И.Асанбаев

2002

268. Аты әлемге өйгілі ғалым //Атамекен. – 2002. – 25 желтоқсан /Т.Досжановпен бірге

269. Геология оқулығы қазақ тілінде //Қазақстанның ғылымы мен жоғары мектебі. – 2002. - №4

270. Елдегі агроөндірістік кешендерінің даму мәселелері //Қазақстанның ғылымы мен жоғары мектебі. – 2002. - №15 /Қ.Баймырзаевпен бірге. – Кітапқа сын: Есполов Т.И. Агропромышленный комплекс Казахстана: ресурсы и развитие. – Алматы: Ғылым, 2001. - 250 с.

271. Жерді иелікке беру – оны қорғап тиімді пайдаланудың бірден – бір жолы //ҚазҰУ хабаршысы. Экол. сер. – 2002. - №2(11). – 14 – 18 б. / Р.Білдебаева, А.Бигалиевпен бірге

272. Кадастр //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2002. – Т.4. – 365 – 366 б.

273. Қазақ тілі терминдеріне салалық ғылыми түсіндірме сөздігі: Экология және табиғат қорғау. – Алматы: Мектеп, 2002. – 392 б. /А.Ж. Ақбасова, Ә.Бегалинов, Қ. Көшкімбаев, Қ. Қайым, Т. Қалыбеков, Р.Шаймерденовпен бірге

274. ҚазҰУ-нің география факультетінің қазақ бөлімдеріне оқулық және оқу әдістемелік құралдармен қамтамасыз ету мәселелері //Ұлттық университеттің айрықша мәселелері : әл – Фараби атындағы ҚазҰУ оқытушы – профессорлар құрамының XXXII ғылыми - әдістемелік конф. материалдар жинағы. – Алматы, 2002. – 252 – 254 б. /Қ.Баймырзаевпен бірге

275. Көгалдандыру //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2002. – Т.4. – 676 б.

276. Многолетние почвенно – мелиоративные исследования на территории г.Актау //Пробл. освоения пустынь. – Ашхабад, 2002. №1. – С.15 – 18 /Соавт.: А.Акашева, А.Усачев

277. Проблемы отечественного рисосеяния //Наука и высш. шк. Казахстана. – 2002. - №13 /Соавт.: С.Абдрасилов. – Рец. на кн.: Сарсембаев М.Х. Гидролого – экологические проблемы орошения в Южном Прибалхашье (на примере рисовых земель). – Алматы: Қазақ ун-ті, 2001. – 193 с.

2003

278. Алпыс – талтүс //Қазақ университеті. – 2003. – 23 қыркүйек

279. Атамекен туралы терең толғау //Маңғыстау. – 2003. – 26 шілде

280. Жер тағдыры – ел тағдыры //Егемен Қазақстан. – 2003. – 8 мамыр

281. «Жоспарлы» мұқату //Алтын орда. – 2003. – 24 шілде /Н.Сейітовпен бірге

282. Иелі жер – киелі //Дүние. – 2003. №6. – 2 – 5 б.
/А.Биғалиевпен бірге

283. Иесіздік жетімдікке соқтырады //Егемен Қазақстан. – 2003. – 8 мамыр

284. Күлгін топырақтар //Қазақ ұлттық энциклопедиясы.- Алматы, 2003. – Т.5. – 116 – 117 б.

285. Қайта сорлану //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2003. – Т.5. – 476 – 477 б.

286. Қайыңды орман //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2003. – Т.5. – 481 б.

287. Қазақстан Республикасының ... топырағы //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2003. – Т.5. – 271 – 272 б.

288. Қар тоқтату //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2003. – Т.5. – 654 б.

289. Қара қоңыр топырақ //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2003. – Т.5. – 584 б.

290. Қара топырақ //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2003. – Т.5. – 619 – 620 б.

291. Қарағайлы орман //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. Алматы, 2003. – Т.5. – 551 б.

292. Қаражанов Қ.Ж. //Қазақ ұлттық энциклопедиясы. – Алматы, 2003. – Т.5. – 570 б.

293. Мемлекеттік тілді оқып үйрену – сапалы оқулықтар мен оқу құралдарын қажет етеді //Жоғары кәсіптік білім беру жүйесінде кредиттік технологияны жүзеге асырудың ғылыми әдістемелік аспектілері: өл – Фараби атандағы ҚазҰУ оқытушы – профессорларының XXXIII ғылыми - әдістемелік конф.

материалдары. – Алматы, 2003. – 3 бөл. - 11 – 14 б.
/Ж.Мұқашева, Қ.Баймырзаевпен бірге

294. Отандық география ғылымына үлес қосқан
//Қазақстанның ғылымы мен жоғары мектебі. – 2003. - №19, 1
қазан /Қ.Баймырзаевпен бірге

2004

295. Топырақтану және топырақ географиясы мен
экологиясы: Оқу құралы. – Алматы: Қазақ ун – ті, 2004. – 242 б.
/Р. Білдебаевамен бірге

296. Тың бізге не берді? //Жас Алаш. – 2004. – 7 ақпан.

*297. Тың игерудің Қазақстан ауылшаруашылығымен көтеруді
маңызы мен кейбір көлеңкелі тұстары //Теорет. и прикладные
пробл. географии на рубеже столетий. – Алматы, 2004
/И.Жұмабекова, С.Татыбаевамен бірге

*298. К вопросу об экономической оценке городских земель
//Теорет. и прикладные пробл. географии на рубеже столетий. –
Алматы, 2004 /Соавт.: Л.Б. Ешманова

*299. Основы земельного кадастра: Учеб. пособие. – Алматы:
Қазақ ун – ті, 2004. – 67 с. /Соавт.: А.Т. Темирбеков

*300. Сокращение площадей – верный путь повышения интен-
сивности земледелия на целине //Теорет. и прикл. пробл. географии
на рубеже столетий. – Алматы, 2004 /Р.М. Билдебаева

Е. ЖАМАЛБЕКОВТИҢ РЕДАКЦИЯСЫМЕН ШЫҚҚАН ЕҢБЕКТЕР

ТРУДЫ, ИЗДАНИЕ ПОД РЕДАКЦИЕЙ Е. ЖАМАЛБЕКОВА

1. Методы составления почвенно – мелиоративных и галогеохимических карт для обоснования орошения земель /Отв. ред. Е. Жамалбеков. – Алма – Ата: Наука, 1980. – 99 с.

2. Темирбеков Амангельды Тажиевич: Биобиблиографический указатель /Сост.: Л.Г. Рафикова; Редкол.: К.М. Баймырзаев, Е. Жамалбеков. – Алматы: Қазақ университеті, 2003. – 31 с.

ПРОФЕССОР ЖАМАЛБЕКОВ Е. – СЫНШЫ

ПРОФЕССОР ЖАМАЛБЕКОВ Е. - РЕЦЕНЗЕНТ

1. Акбасова А.Ж., Саинова Г. Экология: Жоғарғы оқу орын дарына арналған оқу құралы. – Алматы, 2003. – 212 б. /Рец.: Е.Жамалбеков және т.б.

2. Аманниязов Қ.Н. және т.б. Геология: Оқулық /Қ.Н. Аманниязов, Қ.Ж.Игібай, Ж.Черкешова: Пікір жазғандар: Е. Жамалбеков, Ж.С.Садықов. – Алматы, 2001. – 184 б.

3. Жалпы топырақтану /Т.Тазабеков, Қ. Көбенқұлов, Е.Тазабекова және т.б.: Рец. Е.Жамалбеков. – Алматы, 1998. – 136 б.

4. Сейітов І, Өрісбаев Қ. Суармалы егіншілік өнімін арттыру /Рец. Е.Жамалбеков. – Алматы: Қайнар, 1984. – 159 б.

5. Топырақтар географиясы: Оқулық /Т. Тазабеков, Қ. Көбенқұлов, Ж.Елемесов және т.б.: Рец.: Е. Жамалбеков. – Алматы, 2000. – 180 б.

6. Аманниязов К.Н. и др. Отчий край /К.Н.Амманиязов, Н.Ю.Задерецкая, К.Ж.Игибай; Рец.: Ш.М.Айткалиев, Е.Жамалбеков. – Алматы, 2002. – 248 с.

7. Рубинштейн М.И. Богарные почвы Тянь – Шаня /Рец. Е.Жамалбеков и др.- Алма –Ата, 1988. – 136 с.

8. Фурсина Г.А., и др. География сельского хозяйства мира: Учебно – методическое пособие / Г.А. Фурсина, А.Т. Темирбеков, Т.К. Шаканова; Рец.: Е.У.Жамалбеков. – Алматы: Казак ун –т, 2001. – 83 с.

**Е. ЖАМАЛБЕКОВТІҢ ғылыми жетекшілігімен орындалған
КАНДИДАТТЫҚ ДИССЕРТАЦИЯЛАР**

**КАНДИДАТСКИЕ ДИССЕРТАЦИИ,
выполненные под руководством доктора сельскохозяйственных
наук профессора Е. ЖАМАЛБЕКОВА.**

1. Азмуханов Б.М. Приемы рекультивации нарушенных и загрязненных почв на Карачаганском газоконденсатном месторождении. Алматы, 1994.

2. Усачев А.Г. Опыт освоения и мелиорации засоленных почв полуострова Мангышлак при орошении. Алматы, 1994.

**ЖАМАЛБЕКОВ Е. ДОКТОРЛЫҚ ЖӘНЕ КАНДИДАТТЫҚ
ДИССЕРТАЦИЯЛАРДЫ ҚОРҒАУ КЕЗІНДЕГІ РЕСМИ ОППОНЕНТ**

**ЖАМАЛБЕКОВ Е. - ОФИЦИАЛЬНЫЙ ОППОНЕНТ НА ЗАЩИТЕ ДОК-
ТОРСКИХ И КАНДИДАТСКИХ ДИССЕРТАЦИЙ**

1. Айдарханова Г.С. Экологическая оценка влияния подземных ядерных испытаний на природную среду горного массива Дегелен. Алматы, 1998.

2. Батьяев Ж.Я. Удобрение хлопчатника на сероземах юга Казахстана и пути их рационального использования. Алматы, 2000.

3. Кененбаев С.Б. Зональные основы оптимизации плодородия неполивных пахотных почв Казахстана. Алматы, 2001.

4. Куришбаев А.К. Гумусовое состояние основных пахотных почв Казахстана и пути его регулирования. Алматы, 1997.

5. Нурымгереев К.Ш. Ландшафтно-экологические основы организации природопользования в зоне орошаемого земледелия дельты Сырдарьи. Алматы, 2000.

БІРЛЕСКЕН АВТОРЛАР КӨРСЕТКІШІ

Азмұқанов Б.М. 207
Ақанов Ж. 196,242
Ақбасова А.Ж. 273
Акашева А.С. 243,260,264
Аупбаев Ж. 163
Аханов Ж.У 53,
Әбдіхалықов С. 222,242
Әлімбаев Ә. 242
Байбатша Ә. 241
Байменов О. 64
Баймырзаев Қ. 270,274,293,294
Бигалиев А. 217,271,282
Билдебаева Р. 109,132,205,211,217,218,226,232,253,254,255,271,295
Боровский В.М. 53
Дәулетшин И. 219
Досжанов Т. 268
Есжанов Б. 252
Жаланкөзев Т. 211,219,222
Жанпейісов Р. 193,212
Жұмабекова И. 297
Ибраимов С. 163
Қайым Қ. 252
Қалиев М. 250
Қалыбеков Т. 252
Қозыбаева Ф.Е. 169
Құсайынов А. 252
Көшкінбаев Қ. 252,255
Мамытов Ж. 196
Меңдешев Ә. 242
Мұқашева Ж. 293
Омарбеков Т. 193
Оспанов Ө.О. 133,138
Садықов Б. 252
Сейітов Н. 281
Татыбаева С. 297
Темірбеков А. 241,243,253,255,264,265
Тлеуберген М. 261
Түгелбаев С.С. 253

Усимбекова Н. 216
Файзуллина А.Х. 107
Шаймерденов Р. 273
Шарахимбаев Ж. 80
Шілдебаев Ж. 252

ИМЕННОЙ УКАЗАТЕЛЬ СОАВТОРОВ

Абдрасилов С. 277
Азмуханов Б.М. 201,209
Акашева А. 276
Аманниязов К.Н. 267
Андреева Н. 112
Архипов Н.П. 79,84
Асанбаев И.К. 189,202,209,239,267
Аханов Ж.У. 44,68,110,164
Ахмедиева С.А. 92
Ахтырская Л.Г. 93,113,126,141,145,156,157,159,166,176,192,200,202
Базылов В. 79
Бейсеева Г.Б. 120,144,170,172,181,182,185,186,208,220,223,228,233
Бельгибаева М.Е. 104,158,197
Бильдебаева Р. М. 221,229,230,231, 236,246,258,266,300
Боровский В.М. 19,21,30,31,65,68,73,74,85,86,91,92,100,111,112,114,
115,121,127,136,137,149
Войнова Т.Н. 68
Волков А.И. 68
Горелова Т.А. 179
Грабаров П.Г. 71,129,148, 160
Давлятшин И.Д. 128,142,210, 214
Джаланкузов Г.231
Джаналиева Г.М. 88
Джанпеисов Р.Д. 89,191
Егоричев Г.А. 12
Ешманова Л.Б. 298
Исадыков Н. 223
Ишанкулова М.Ш. 68

Каражанов К.Д. 68,130
Квитко Б.Я. 71
Козыбаева Ф.Е. 92,101,120,137,143,144,146,151,158,167,170,171,181,
183,190,197,198,208,215,223,228,233
Корниенко В.А. 68
Кулжанова С. 256
Можайцева Н. 114
Молдабеков А.М. 24
Науменко А.А. 142,214
Олейников А.Г. 125,148
Орлова М.А. 68
Пачикина Л.И. 68
Полузеров Н.А. 154
Попов Ю.П. 68
Ропот Б.М. 68
Рубинштейн М.И. 189
Серикбаев М.С. 244
Соколенко Э.А. 44
Соколова Т.М. 223
Солодникова Е.А. 71
Стародубцев В.М. 78,82
Сыздыкбаева Н. 258
Темирбеков А. 256,259,299
Титова Т.П. 160,168,174
Туркова Т.П. 67,79,93,124,176,178
Усачев А.Г. 36,78,87,96,122,145,148,152,168,187,192,209,220,224,
225,234,235,236,237,238,276
Усимбекова Н. 220,225,229,234,235,236,237
Успанов У.У. 173
Файзуллина А.Х. 24,29,32,45,48,49,50,51,52,66,71,72,76,77,88,97,98,
106,115,127,144,149,150,155,159,171,176,192,199,200,202
Фетисов И.М. 209,215

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз.....	5
Ауылшаруашылық ғылымының докторы, профессор Е.Жамалбековтің өмірі, ғылыми-педагогикалық және қоғамдық қызметтерінің негізгі кезеңдері.....	7
Ауылшаруашылық ғылымының докторы, Қазақ халық "Эколо- гия" академиясының академигі, профессор Е. Жамалбековтің ғылыми-ұстаздық қызметі туралы қысқаша очерк.....	11
Профессор Е.Жамалбековтің өмірі мен еңбектері туралы әдебиеттер.....	23
Еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші.....	25
Е. Жамалбековтің редакциясымен шыққан еңбектер.....	58
Профессор Жамалбеков Е. – сыншы.....	58
Е. Жамалбековтің ғылыми жетекшілігімен орындалған кандидаттық диссертациялар.....	59
Жамалбеков Е. докторлық және кандидаттық диссертацияларды қорғау кезіндегі ресми оппонент.....	59
Бірлескен авторлар көрсеткіші.....	60

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие.....	6
Основные даты жизни и научной деятельности.....	9
Краткий очерк научной, педагогической и общественной деятельности Е.Жамалбекова.....	19
Литература о жизни и трудах Е.Жамалбекова.....	23
Хронологический указатель трудов.....	25
Труды, изданные под редакцией Е.Жамалбекова.....	58
Профессор Жамалбеков Е. – рецензент.....	58
Кандидатские диссертации, выполненные под руковод- ством Е.Жамалбекова.....	59
Жамалбеков Е. – официальный оппонент на защите докторских и кандидатских диссертаций.....	59
Именной указатель соавторов.....	61

ЖАМАЛБЕКОВ ЕСБОЛ

БИОБИБЛИОГРАФИЧЕСКИЙ УКАЗАТЕЛЬ

ИБ № 2657

Подписано в печать 30.04.2004. Формат 60 x 84 1/16. Бумага офсетная №1
Печать офсетная. Уч.-издл. 4. Тираж 200 экз. Заказ № 2822. Цена договорная.

Издательство "Қазақ университеті"
Қазақстан Республикасының ұлттық университетінің атымен "Қазақ университеті"
480078 г. Алматы, пр. аль-Фараби, 71, ҚазНУ.

Отпечатано в типографии издательства "Қазақ университеті"
"Қазақ университеті" баспаханасында басылды.